

Fontys Hogescholen, Tilburg

HBO-Bachelor Communicatie

Beperkte opleidingsbeoordeling

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de bestaande bacheloropleiding Communicatie. De beoordeling is uitgevoerd door een visitatiepanel dat door NQA in opdracht van Fontys Hogescholen is samengesteld. Het panel is in overleg met de opleiding tot stand gekomen en is voorafgaand aan de visitatie goedgekeurd door de NVAO.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Het is opgesteld conform het *Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling* van de NVAO (6 december 2010) en het *NQA Protocol 2011 voor de beperkte opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 27 en 28 april 2011.

Het visitatiepanel bestond uit:

De heer drs. R.J.A. Schoen (voorzitter, domeindeskundige)

Mevrouw A.M. Cotton MA, MBA (domeindeskundige)

De heer drs. F.W. Dillingh (domeindeskundige)

De heer R.O.B. Keetlaer (studentlid)

Mevrouw M. Snel BHRM & BEd, auditor van NQA, trad op als secretaris van het panel.

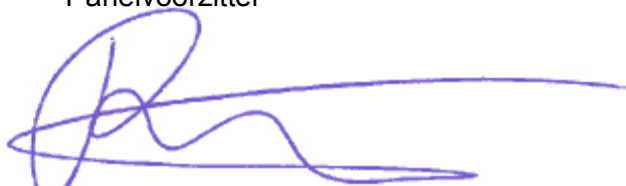
Bij de aanvraag werd door de instelling een kritische reflectie aangeboden die naar vorm en inhoud voldeed aan de eisen van het desbetreffende beoordelingskader van de NVAO en aan de eisen van het *NQA Protocol 2011*.

Het panel heeft de kritische reflectie bestudeerd en een bezoek aan de opleiding gebracht. De kritische reflectie en alle overige (mondeling en schriftelijk) verstreekte informatie hebben het visitatiepanel in staat gesteld om tot een weloverwogen oordeel te komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

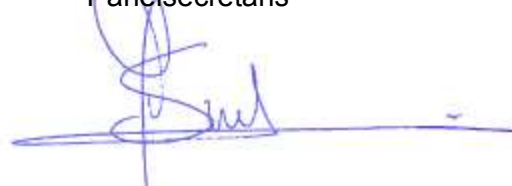
Utrecht, juli 2010

Panelvoorzitter

De heer drs. R.J.A. Schoen

Panelsecretaris

Mevrouw M. Snel B HRM/ B Ed

Samenvatting

Het oordeel over de bacheloropleiding Communicatie van Fontys Tilburg is voldoende. Een onderbouwing van het oordeel is opgenomen in deze samenvatting en in het beoordelingsrapport.

De opleiding Communicatie te Tilburg leidt communicatiedeskundigen op voor specifieke werkvelden. Studenten kunnen kiezen voor één van de drie differentiaties (richtingen) die, elk met een eigen programma, studenten opleiden voor een specifiek veld, te weten:

- Communicatiemanagement (CO), aangeboden door de Fontys Economische Hogeschool Tilburg (FEHT);
- SPECO Sport en Media (SPS&M), ook aangeboden door de FEHT;
- Communicatie, International Event, Music & Entertainment Studies (CO-IEMES), aangeboden door de Academy for creative Industries (ACI).

De beoogde eindkwalificaties

Het panel beoordeelt de eindkwalificaties als voldoende.

De opleiding leidt op tot Bachelor of Communication. De eindkwalificaties van de drie differentiaties zijn nagenoeg hetzelfde en gebaseerd op de negen landelijk vastgestelde eindcompetenties, zoals beschreven in *Het Profiel, 2003*. Dit profiel is in samenspraak met het werkveld tot stand gekomen en in 2003 vastgesteld door de HBO-raad.

De differentiaties CO en SPS&M (FEHT) hebben aan de negen landelijke competenties (2003) twee competenties toegevoegd: competentie 10 Professioneel handelen en competentie 11 Praktijk Stage en Afstuderen. Bij IEMES staat het stimuleren van creatieve ontwikkelkracht centraal: het bedenken, verbeelden en verwoorden van vernieuwende concepten. Hiervoor is de competentie Creativiteit toegevoegd aan de landelijke eindkwalificaties.

Via de specifieke werkvelden waar de verschillende differentiaties zich op richten, onderscheidt deze opleiding Communicatie zich van andere. Daarbij merkt het visitatiepanel op dat CO-IEMES een internationale focus heeft geoperationaliseerd. CO en SPS&M kunnen de doelstellingen, wat betreft het panel, sterker spiegelen aan internationale uitgangspunten.

Onderwijsleeromgeving

Het panel beoordeelt de onderwijsleeromgeving als goed.

De eindkwalificaties zijn per differentiatie uitgewerkt naar een onderwijsprogramma waarin de specifieke beroepscontext (communicatie breed, sport en media, en [inter]nationale media- en entertainmentindustrie) centraal staat.

De programma's bestaan uit vier studiejaar (60 studiepunten per jaar) en worden voltijd aangeboden. Het onderwijs wordt aangeboden in semesters (totaal acht). In vijf semesters (twee en een half jaar) staat het verwerven van de nodige kennis en kunde centraal en wordt aan actuele projecten gewerkt die relevant zijn voor de specifieke beroepspraktijk. In deze semesters wordt kennis individueel getoetst na acht weken. In de tweede helft van het semester werken studenten in groepen aan projecten. In de projecten staat de actuele beroepspraktijk centraal. Hierin komt de eigen focus per differentiatie goed tot uiting. Daarbij constateert het panel dat de beroepscontexten steeds complexer worden, naarmate het programma vordert. De student ontwikkelt zich daardoor op passende wijze naar een communicatiedeskundige op hbo-niveau.

In het derde jaar lopen studenten een semester stage (30 studiepunten) waarin zij de competenties op tactisch niveau toepassen bij een bedrijf of instelling. In het laatste semester in het vierde jaar studeert de student af (30 studiepunten). Daarvoor werkt hij/zij op strategisch niveau zelfstandig aan een opdracht voor een bedrijf of instelling. Verder zijn in het programma 30 studiepunten gereserveerd voor een minor (semester 6, jaar 3). Via de minor, en ook via de stage- en afstudeeropdracht, kan de student een eigen focus aanbrengen in zijn of haar profiel.

Docenten passen jaarlijks de onderwijsinhoud aan op de actualiteiten die spelen. Zo zijn projecten gebaseerd op actuele vraagstellingen uit het veld, wordt de gehanteerde literatuur jaarlijks geactualiseerd en zetten docenten actuele voorbeelden in. De directe betrokkenheid van docenten, hun kwalificaties, het gebruik van moderne sociale media en via verschillende evaluaties naar de studenttevredenheid, zijn goede waarborgen voor de gewenste kwaliteit.

Studenten worden gedurende hun studie begeleid door de docenten die toezien op de (vak)inhoudelijke ontwikkeling alsmede op de studievoortgang van de student. In het begin van de opleiding is de studiebegeleiding intensiever. Later in de opleiding is deze meer vraaggestuurd van aard.

Het huidige panel is van oordeel dat de opleiding een voorloper is als het gaat om de inzet van moderne media wat wordt ondersteund door het management en de twee lectoraten waarmee de opleiding sinds kort samenwerkt. Deze lectoraten ondersteunen de opleiding ook bij de verdere inbedding van onderzoek en kennisontwikkeling in het onderwijs.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Het panel beoordeelt de toetsing en de resultaten als voldoende.

De eindcompetenties liggen ten grondslag aan de toetsing en beoordeling. De competenties worden herkenbaar op meerdere momenten en op verschillende niveaus getoetst. Dit gebeurt via tentamens, projecten, de stage en het afstuderen. De bestudeerde beoordelingen getuigen van een adequate aanpak. De beoordelingsformulieren van projecten zijn uitgebreid. Er is sprake van een oordeel per groepslid. Een beoordeling van een project wordt bovendien altijd door twee beoordelaars uitgevoerd. Bij een enkele groepsbeoordeling is het verschil per individu niet zo helder.

Op grond van de bestudeerde afstudeerwerken en de studentproducten beoordeelt het panel dat de beoogde eindkwalificaties worden bereikt. CO-IEMES kent op het moment van de visitatie nog geen afgestudeerden. De bestudeerde stageproducten getuigen naar het oordeel van het panel van een zeer goed tussenniveau.

Inhoudsopgave

1	Basisgegevens van de opleiding	9
2	Beoordeling	11
	Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties	13
	Standaard 2 Onderwijsleeromgeving	17
	Standaard 3 Toetsing en gerealiseerde resultaten	27
3	Eindoordeel over de opleiding	33
4	Aanbevelingen	35
5	Bijlagen	37
	Bijlage 1: Eindkwalificaties van de opleiding	39
	Bijlage 2: Overzicht opleidingsprogramma	40
	Bijlage 3: Deskundigheden leden visitatiepanel en secretaris	41
	Bijlage 4: Bezoekprogramma	45
	Bijlage 5: Bestudeerde documenten	51

1 Basisgegevens van de opleiding

Administratieve gegevens van de opleiding

1. Naam opleiding in CROHO	Communicatie
2. Registratienummer opleiding in CROHO	34405
3. Oriëntatie en niveau	Hbo-bachelor
4. Aantal studiepunten	240 (210 major en 30 minor)
5. Afstudeerrichtingen	Communicatiemanagement (CO door FEHT) SPECO Sport en Media (SPS&M door FEHT) Communicatie, International Event, Music & Entertainment Studies (CO-IEMES door ACI)
6. Variant	Voltijd
7. Locatie	Tilburg: Fontys Economische Hogeschool Tilburg (FEHT): CO en SPS&M Fontys Academy for Creative Industries (ACI): CO-IEMES

Administratieve gegevens van de instelling

8. Naam instelling	Fontys Hogescholen
9. Status instelling	Bekostigd
10. Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Overgangsregeling

Kwantitatieve gegevens over de opleiding

Differentiaties CO en SPS&M (FEHT)

1. In- door- en uitstroomgegevens

P-rendement CO en SPS&M (FEHT)

Cohort	Differentiatie	Instroom	P binnen 1 jaar	Percentage
2006	CO	63	34	54%
	SPS&M	34	25	74%
2007	CO	57	38	67%
	SPS&M	22	14	64%
2008	CO	72	56	78%
	SPS&M	33	19	58%
2009	CO	136	109	80%
	SPS&M	48	28	58%

Diplomarendement CO

	2004	2005	2006	2007	2008
Diploma behaald gemeten na 1 jaar	0%	0%	0%	0%	0%
Diploma behaald gemeten na 2 jaar	0%	0%	0%	0%	0%
Diploma behaald gemeten na 3 jaar	2%	7%	3%	0%	
Diploma behaald gemeten na 4 jaar	47%	60%	44%		
Diploma behaald gemeten na 5 jaar	53%	63%			
Diploma behaald gemeten na 6 jaar	55%				

Diplomarendement SPS&M

	2004	2005	2006	2007	2008
Diploma behaald gemeten na 1 jaar	0%	0%	0%	0%	0%
Diploma behaald gemeten na 2 jaar	0%	0%	0%	0%	0%
Diploma behaald gemeten na 3 jaar	0%	0%	3%	0%	
Diploma behaald gemeten na 4 jaar	42%	24%	31%		
Diploma behaald gemeten na 5 jaar	42%	35%			
Diploma behaald gemeten na 6 jaar	42%				

2. Gerealiseerde docent-student ratio

Gerealiseerde docent-student ratio CO en SPS&M (FEHT)

	Sept. '06	Sept. '07	Sept. '08	Sept. '09	Sept. '10
Totaal aantal	57	57	54	56	61
Totaal aantal OP	48	48	45	47	52
Totaal aantal fte	51,719	51,610	49,724	49,430	55,397
Totaal aantal studenten	1.252	1.171	1.170	1.369	1.576
Student-fte ratio OP	28,64	26,85	28,87	32,73	33,32
Student-fte ratio totaal	24,21	22,69	23,53	27,70	28,45

3. Gemiddeld aantal contacturen¹ per fase van de studie

Gemiddeld aantal onderwijsuren CO en SPS&M (FEHT)

Niveau	Contacturen per week
Propedeuse	20
Hoofdfase	18
Afstudeerfase	16

¹ De opleiding hanteert als definitie voor 'contactuur': het aantal ingeroosterde les- en begeleidingsuren, waaronder hoor-, werk- en responsiecolleges.

Differentiatie CO-IEMES (ACI)

1. In- door- en uitstroomgegevens

In-, door- en uitstroomgegevens CO-IEMES (ACI)

Cohort	Instroom	Uitstroom	Instroom jaar 2	Doorstroom jaar 3
2008	118	40	88	82
2009	232	74	158	
2010	312			

P-rendement CO-IEMES

Cohort	Instroom	P binnen een jaar	Percentage	Percentage P binnen 2 jaar
2008	118	15	13%	77%
2009	232	100	42%	

2. Gerealiseerde docent-student ratio

Gerealiseerde docent-student ratio CO-IEMES (ACI)

Studiejaar	Aantal studenten	Fte	Docent-student ratio
2008/2009	118	4,2	28
2009/2010	350	11,6	30
2010/2011	662	22,8	29

3. Gemiddeld aantal contacturen per fase van de studie

Gemiddeld aantal onderwijsuren CO-IEMES (ACI)

Niveau	Contacturen per week
Propedeuse	20
Hoofdfase	18
Afstudeerfase	16

2 Beoordeling

Het visitatiepanel beschrijft hieronder per standaard van het NVAO beoordelingskader de bevindingen, overwegingen en conclusies. Het eindoordeel over de opleiding volgt in hoofdstuk 3.

Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Bevindingen

De opleiding Communicatie in Tilburg biedt drie differentiaties die elk een eigen kleur en focus op het veld hebben waarvoor zij communicatiedeskundigen opleiden. De drie differentiaties zijn:

- Communicatiemanagement (CO)
- SPECO Sport en Media (SPS&M)
- Communicatie, International Event, Music & Entertainment Studies (CO-IEMES)

CO wordt per 1998 aangeboden door de Fontys Economische Hogeschool Tilburg (FEHT) en biedt een breed programma waarmee zij jonge professionals opleidt die communicatievraagstukken kunnen oplossen in diverse contexten en daarbij zowel strategie als tactiek kunnen integreren, gebruik makend van zowel klassieke/traditionele en nieuwe media.

SPS&M wordt per 2004 aangeboden door de FEHT en richt zich op sport en media. De FEHT biedt met SPS&M een uniek programma naast de bestaande sportdifferentiaties in het domein economie. Daarnaast onderscheidt SPS&M zich door eigen competenties en contexten die zijn samengesteld met de toenmalige lector (*Competentiematrix [CLOTS] SPS&M, 2010-2011*).

De derde differentiatie CO-IEMES wordt per 2008 aangeboden door de Fontys Academy for Creative Industries (ACI). De ACI verzorgt sinds 1998 opleidingen op het gebied van evenementen, muziek en entertainment. Op advies van het werkveld (technologische ontwikkelingen en veranderende behoefte bij consumenten) is 'IEMES' gestart. Deze richting leidt communicatiedeskundigen op die innovatieve content en concepten ontwikkelen voor bijvoorbeeld televisie, media, evenementen. IEMES richt zich ook (daarnaast) op het opleiden van communicatiedeskundigen die met creatieve kansrijke oplossingen de communicatie van organisaties en merken versterken.

De eindkwalificaties

De uitgangspunten die ten grondslag liggen aan de drie verschillende curricula zijn nagenoeg hetzelfde, namelijk de landelijk vastgestelde LOCO²-competenties zoals beschreven in *Het Profiel, 2003*. Een overzicht is opgenomen in bijlage 1. Dit competentieprofiel is in samenspraak met het werkveld tot stand gekomen en in 2003 vastgesteld door de HBO-raad en dient per 2004 als uitgangspunt voor de Tilburgse communicatieopleiding.

De differentiaties CO en SPS&M (FEHT) hebben aan de negen LOCO-competenties (2003) twee competenties toegevoegd: competentie 10 Professioneel handelen en competentie 11 Praktijk Stage en Afstuderen. Bij IEMES staat het stimuleren van creatieve ontwikkelkracht centraal: het bedenken, verbeelden en verwoorden van vernieuwende concepten. Hiervoor is de competentie Creativiteit toegevoegd aan de landelijke eindkwalificaties. Daarbij heeft deze richting de LOCO-competenties 5 en 6 samengevoegd (zie ook bijlage 1).

Per 2005 zijn de negen domeincompetenties Communicatie in het landelijke profiel opgenomen en is de Body of Knowledge & Skills (BOKS) voor de opleidingen in dit domein vastgelegd; de communicatieopleidingen. Deze aanpassingen zijn stapsgewijs ingevoerd in de opleidingsprogramma's. Daarbij hebben de differentiaties een niveau-indeling gemaakt en de competenties op drie niveaus uitgewerkt (propedeuse, hoofdfase en startbekwaam). Per differentiatie zijn voor de competentie-uitwerkingen eigen leerdoelstellingen en contexten geformuleerd. Dit is overzichtelijk uitgewerkt in zogeheten CLOTS³-schema's en de studiegidsen. Binnen deze operationalisering van de doelstellingen is de specifieke focus per differentiatie herkenbaar. Uit de overzichten van de studieprogramma's blijkt dat alle competenties op ieder (sub)niveau aan de orde komen.

De landelijke competenties uit *Het Profiel* (2003) zijn geformuleerd op hbo-bachelorniveau en leiden op tot de graad Bachelor of Communication. Om het beoogde hbo-bachelorniveau aan te tonen, heeft de opleiding helder beschreven hoe de gehanteerde eindkwalificaties (inclusief de aanvullende eigen competenties) en de bijpassende curriculumonderdelen aansluiten bij de beschrijvingen van de Dublin descriptoren voor bachelorniveau.

Om een *up to date* programma te bieden, volgt de opleiding de landelijk overeengekomen eindkwalificaties en de wijzigingen die vanuit het LOCO worden ingebracht, zoals in de 2005 ingevoerde kenniselementen van de landelijk beschreven *Body of Knowledge and Skills*. De opleiding participeert in het LOCO en is zo op de hoogte van de landelijke ontwikkelingen. In 2011 zal de opleiding de herijkte nieuw geformuleerde vijf landelijke competenties van het LOCO (juli 2010) stapsgewijs gaan invoeren in de curricula. Deze vijf doelstellingen worden op eenzelfde wijze geoperationaliseerd als de huidige eindkwalificaties. De invoering wordt gestuurd vanuit het management, ontwikkelgroepen en docenten.

Per differentiatie is contact met het specifieke werkveld georganiseerd om op de hoogte te blijven van actualiteiten. De differentiaties CO en SPS&M hebben een werkveldcommissie

² LOCO: Landelijk Overleg Communicatieopleidingen

³ CLOTS: Competenties, Leerdoelen, Onderwijseenheden, Toetsen en Studiepunten

die de opleidingen voorziet van nieuwe ontwikkelingen en feedback. Deze commissie geeft gevraagd en ongevraagd advies aan de opleiding. De werkveldcommissie kijkt (op verzoek van de opleiding) bijvoorbeeld naar de operationalisering van de herijkte doelstellingen. Formeel komt de werkveldcommissie twee keer per jaar bijeen, zo blijkt uit notulen.

IEMES maakt gebruik van de input vanuit de Raad van Advies, die per 1 april 2011 specifiek is aangesteld voor het domein Communicatie, en diverse contacten in het werkveld in het kader van projecten die studenten daarbinnen uitvoeren. Enkele notulen, uitwerkingen van projecten en gesprekken met vertegenwoordigers van het werkveld getuigen van een nauwe relatie met verschillende partijen in het veld, zo stelt het panel vast. Eén van de leden van de raad is expert op het gebied van ontwikkelingen binnen de entertainment en media business. Deze persoon zal de uitwerking van de nieuwe landelijke competenties (LOCO, 2010) voor IEMES spiegelen aan actuele ontwikkelingen in het veld, zo verneemt het panel van het management.

Positionering en profilering

De opleiding Communicatie in Tilburg onderscheidt zich, ten opzichte van Eindhoven (binnen Fontys) en andere Nederlandse communicatieopleidingen, door een sterk ondernemende opleiding te zijn dat zich uit in innovatief onderwijs via onder meer actuele projecten, aldus het management. Dat vraagt om een continue alertheid op de omgeving en op studenten. Ook via het actief gebruik van sociale media wordt hier invulling aan gegeven. Uit de gevoerde gesprekken met studenten en docenten van de verschillende differentiaties, blijkt dat zij actief gebruik maken van (sociale, nieuwe) media, zoals facebook, twitter en iPads.

Dit ondernemende karakter komt in de drie differentiaties terug. Zo positioneert CO zich als iMotion of Communication en wil zij mensen opleiden die snel kunnen schakelen in de innovatieve kant van het vak. Hierbij hoort creativiteit, lateraal denken, scenario's ontwikkelen (in plaats van vaste zaken reproduceren), samen met de inzet van sociale media. Het panel constateert dat deze positie in de uitvoering van het programma (studentresultaten) nog meer doorgevoerd kan worden: studenten kunnen nadrukkelijker op innovatieve kracht gestimuleerd worden.

SPS&M biedt een uniek programma en onderscheidt zich daarmee van anderen. De focus op sport en media wordt ondersteund vanuit het lectoraat iMotion for Sportsbusiness, dat zich richt op de kaders en ambities van het *Olympisch Plan 2028*. De thema's binnen dit plan, en dus de onderzoeksgebieden van het lectoraat, sluiten aan bij de inhoud van SPS&M.

Ook IEMES leidt communicatiedeskundigen op voor een specifieke context en positioneert zich daarmee in het domein Communication. Het innovatieve Tilburgse karakter staat op twee manieren centraal. Enerzijds door studenten innovatieve content en concepten te laten ontwikkelen voor bijvoorbeeld televisie, nieuwe media en evenementen: van ruw idee tot uitvoerbaar concept. Anderzijds door communicatiedeskundigen op te leiden die met creatieve, kansrijke oplossingen de communicatie van organisatie en merken kunnen versterken (*Identiteit Communicatie IEMES, 2010*).

De opleiding leidt in de eerste plaats op voor communicatiedeskundigen voor het Nederlandse veld. CO en SPS&M hebben een bescheiden focus op de internationale context, namelijk vanuit de doelstelling dat een communicatiedeskundige in een internationale context moet kunnen functioneren. In het curriculum wordt daar op verschillende manieren aandacht aan besteed. Studenten kunnen bijvoorbeeld programma-onderdelen, zoals minor of stage, uitvoeren in het buitenland. Hiervoor biedt de FEHT de VS-minor, die ook Fontys breed wordt aangeboden. Het panel stelt vast dat studenten gering gebruik maken van internationale mogelijkheden. Een vergelijking met (vergelijkbare) buitenlandse curricula ontbreekt.

Bij IEMES (ACI) is er sprake van een groeiend aantal internationale samenwerkingsverbanden waarbinnen docent- en studentuitwisseling plaatsvindt. Binnen de internationale context (Denemarken en het Verenigd Koninkrijk) zijn overeenkomsten waarneembaar met vergelijkbare curricula. Vaak ligt de focus op een ander complementair vakgebied binnen het curriculum, zo verneemt het panel uit gevoerde gesprekken. Bij IEMES gaat bijvoorbeeld meer focus uit naar crossmedia in vergelijking met een Deens curriculum waarin meer aandacht is voor de technische aspecten.

Overwegingen

De opleiding leidt op tot Bachelor of Communication. De eindkwalificaties van de opleiding zijn direct ontleend aan het landelijke competentieprofiel (2003) en de daarin beschreven negen competenties. *Het Profiel* (2003) is in afstemming met andere communicatie-opleidingen en het werkveld ontwikkeld en is vastgesteld door de HBO-raad.

De drie differentiaties leiden op tot communicatiedeskundige en hebben elk een eigen focus. CO leidt op tot een professional in spé voor het brede communicatieveld, SPS&M tot communicatiedeskundige binnen het veld van sport en media en IEMES leidt communicatiedeskundigen op voor de (inter)nationale media- en entertainmentindustrie. Per differentiatie zijn de eindkwalificaties helder en consistent uitgewerkt op drie niveaus en zijn thema's aangebracht waaruit de specifieke focus van een differentiatie blijkt.

De opleiding heeft de eindkwalificaties en curriculumonderdelen (per differentiatie) ook gerelateerd aan de beschrijvingen van de Dublin descriptoren, waarmee het beoogde hbo-bachelorniveau is verantwoord.

De opleiding communicatie profileert zich als innovatief. Deze eigenschap komt binnen de afzonderlijke differentiaties terug, hetzij bij CO-IEMES het meest nadrukkelijk.

Een internationale positionering ten opzichte van buitenlandse (vergelijkbare) curricula verschilt per differentiatie. Dit komt mede door het landelijke profiel dat is gericht op de Nederlandse beroepscontext. Desondanks mist het panel een vergelijking met verwante opleidingen/curricula in het buitenland.

Per september 2011 worden de vijf nieuwe eindkwalificaties van het LOCO stapsgewijs ingevoerd in de curricula. Deze competenties zijn op eenzelfde manier uitgewerkt voor de drie differentiaties (op drie niveaus en gerelateerd aan subleerdoelen en onderwijsinhoud) en zullen als zodanig ten grondslag komen te liggen aan de studieprogramma's. De nieuwe competentie-uitwerkingen worden per differentiatie voorgelegd aan relevante personen in het (regionale) veld.

CO en SPS&M zijn beide gevisiteerd in 2005. Toen zijn twaalf facetten als 'goed' beoordeeld en negen als 'voldoende'. De commissie heeft toen onder meer aangeraden om de externe blik meer te ontwikkelen. Het huidige panel is van oordeel dat er overtuigend sprake is van een 'ontwikkelde externe blik'. De twee differentiaties, en ook IEMES, volgen ontwikkelingen in het veld via verschillende kanalen en zijn op de hoogte van actualiteiten, zo blijkt uit de bestudeerde documenten en gevoerde gesprekken. Naast contacten met formele commissies, wordt input verkregen vanuit de lectoraten, tevredenheidsenquêtes en via internationale samenwerkingsverbanden. Laatstgenoemde is meer overtuigend aan de orde voor IEMES dan voor de andere twee differentiaties. Een internationale 'externe blik' kan wat betreft het panel worden versterkt.

Vanuit de samenwerking met bedrijven bij projecten wordt continu gereflecteerd op de inhoud van het curriculum en de actualiteit ervan. Tevens beschikken de docenten van de drie differentiaties over recente werkervaring en zijn zij nauw verbonden met de praktijk. Ten slotte merkt het panel op dat de opleiding, ten opzichte van 2005, nadrukkelijk gebruik maakt van moderne media, waarover in 2005 ook een opmerking is gemaakt. Dit is sterk centraal komen te staan in de focus van de opleiding ('iMotion').

Conclusie

De nagestreefde eindkwalificaties zijn adequaat geconcretiseerd. Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

De drie differentiaties worden door twee verschillende 'hogescholen' van Fontys aangeboden. Als volgt:

- de Fontys Economische Hogeschool Tilburg (FEHT) verzorgt:
 - Communicatiemanagement (CO)
 - SPECO Sport en Media (SPS&M)
- de Academy for Creative Industries verzorgt:
 - Communicatie, International Event, Music & Entertainment Studies (CO-IEMES)

De twee 'hogescholen' hanteren eigen uitgangspunten voor de opzet en uitvoering van het programma, hebben elk een eigen personeelsbestand en opleidingsspecifieke voorzieningen. Wanneer dat relevant is, zijn bevindingen apart beschreven voor CO, SPS&M en CO-IEMES.

Daarbij wordt opgemerkt dat CO-IEMES is gestart in 2008. Van deze differentiatie zijn de eerste drie jaar operationeel. In september 2011 wordt gestart met het vierde studiejaar.

Bevindingen

2.1 Opbouw en inhoud van het programma

Voor een samenhangend programma zijn de beoogde Competenties (eindkwalificaties), Leerdoelen (CO-IEMES: prestatie-indicatoren), Onderwijseenheden, Toetsen en Studiepunten volgens de CLOTS-systematiek uitgewerkt en aan elkaar gekoppeld. Deze uitwerking is per differentiatie in een competentiematrix uitgewerkt. Ook zijn alle elementen terug te vinden in de studiegids en in de opdrachtbeschrijvingen voor studenten.

Programmaopbouw

Voor de drie differentiaties geldt dat het onderwijs is georganiseerd in semesters. Ieder semester heeft een leidend thema waaraan competenties, contexten en/of beroepsrollen zijn gekoppeld. Alle onderdelen binnen een semester dragen bij aan het thema. Deze thema's stemmen overeen met *Het Profiel* (2003), zoals crossmedia, marketingcommunicatie, interne en corporate communicatie en onderzoek, strategie en advies.

De semesters worden volgtijdelijk aangeboden en kenmerken een oplopende ontwikkeling van oriënterend en uitvoerend in jaar 1, naar tactisch en een meer gecompliceerde context in de hoofdfase (jaar 2) naar een strategische oriëntatie in de afstudeerfase (jaar 3 en 4). Deze opbouw is voor het panel herkenbaar in de uitwerkingen van de curricula en het studiemateriaal dat daarbij hoort.

Voor de thema's zijn contextspecifieke onderwerpen uitgewerkt waaraan vakken en opdrachten zijn gekoppeld. In de semesters 1, 2, 3, 4 en 7 staat een project centraal waarin studenten de beoogde competenties in onderlinge samenhang ontwikkelen. In semester 5 lopen de studenten een oriënterende stage, in semester 6 volgen zij een minor en in semester 8 voeren zij een afstudeerproject uit (zie bijlage 2).

De projecten vinden zoveel mogelijk in een authentieke beroepscontext plaats die de specifieke kenmerken van de differentiatie (context) weerspiegelt.

Voorafgaand aan een project ontwikkelen studenten eerst de nodige kennis en vaardigheden, zoals technische vaardigheden, presenteren en kennis over cultuur. Deze onderdelen worden na circa acht weken individueel afgetoetst waarna studenten de opgedane kennis en inzichten gaan toepassen in een project. Daarvoor werken zij gedurende acht weken in een groep van ongeveer vijf studenten aan een opdracht die aan de beroepspraktijk is ontleend. Hiervan worden de resultaten van de groep en de individuele bijdrage apart beoordeeld (door twee docenten, zie ook standaard 3). Soms is daar ook een opdrachtgever uit de praktijk bij betrokken.

Het panel is onder de indruk van de opzet van het programma waarin nadrukkelijk aandacht is voor de gewenste kennisontwikkeling en het toepassen van deze kennis en de gevraagde vaardigheden.

Programma-inhoud

De inhoud van het onderwijs is voor elke differentiatie uitgewerkt in een studiegids en in semesterboeken die toegankelijk zijn voor studenten via de *Fontys-portal*. In bijlage 2 zijn de opleidingsschema's van de drie differentiaties opgenomen. Hierin is bijvoorbeeld te zien dat dezelfde thema's in de drie curricula aan bod komen, bijvoorbeeld het thema 'oriëntatie' in semester 1 of het thema crossmedia in semester 2 bij CO en SPS&M en in semester 3 bij CO-IEMES ('crossmediaal').

Ter illustratie: In semester 1 *Be good and tell it* van CO en SPS&M ligt de focus op oriëntatie op (sport)communicatie. Studenten voeren een project uit in het specifieke veld waarvoor zij worden opgeleid. Vakken die onder andere in het semester worden gedoceerd, zijn (sport)communicatietheorie, professioneel schrijven, omgevingsanalyse en trends en thema's. Bij CO-IEMES heet het semester *Let me entertain you* en ligt de focus op oriëntatie op de media en entertainmentindustrie. Via een project voor een externe opdrachtgever maken studenten kennis met het veld. Vergelijkbare vakken als bij CO en SPS&M, waaronder communicatietheorie, worden hierbij onderwezen.

Het panel is onder de indruk van de inhoudelijke uitwerking van de doelstellingen en de contextspecifieke invullingen daarin. De drie curricula leiden, met ieder een eigen kleur, duidelijk op voor communicatiedeskundige.

De vakinhoud die wordt onderwezen, is toereikend en getuigt van een gewenst niveau, zo constateert het panel uit het bestudeerde studiemateriaal, de studiegidsen, literatuurlijsten en semesterboeken.

De differentiaties CO en SPS&M zijn begunstigers van de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Commerciële Communicatie (SWOCC) te Amsterdam. Docenten ontvangen onder andere publicaties van deze stichting wat bijdraagt aan de kennisontwikkeling van docenten die nieuwe inzichten inbrengen in het onderwijs.

Studenten worden via docenten gestimuleerd om gebruik te maken van aanvullende bronnen en media. Vooral het laatste herkent het panel in de uitwerking van het onderwijs. Het innovatieve karakter dat de opleiding nastreeft, blijkt daar tevens uit. Het innovatieve karakter kan nog meer tot uiting komen in de ontwikkeling en uitwerking van opdrachten door studenten. Het panel herkent dat studenten (met name CO en SPS&M) veelal dezelfde modellen inzetten, zoals het GAP- en 7S-model. Studenten kiezen zelden voor andere methoden. Het gewenste innovatieve karakter kan wat betreft het panel worden bevorderd door studenten aan te raden ook van andere modellen gebruik te maken.

Binnen hun differentiatie kunnen studenten zich profileren via de stage (semester 5: verbredend of verdiepend), de minor (semester 6), en het afstuderen (semester 8).

De stage en het afstuderen vinden volledig plaats in de praktijk. In de stage (derde jaar) staat 'meewerken' centraal al dan niet in combinatie met een projectopdracht. Tijdens het afstuderen werkt de student zelfstandig aan een opdracht als professional in spé. Een opdracht wordt voor aanvang goedgekeurd door de stage- en afstudeercommissie die ook de begeleiders toe (één stage en twee afstudeerbegeleider). Deze begeleider(s) bezoeken de stage-/ afstudeerorganisatie ten minste eenmaal en kunnen een keer per twee weken contact hebben met de student. Dit gebeurt vooral op aanvraag van de student, zo blijkt uit de gevoerde gesprekken met studenten, waaronder stagiaires en afgestudeerden (CO en SPS&M). De richtlijnen voor stage en afstuderen, en de begeleiding daarbij, is voor studenten vastgelegd in stage- en afstudeerhandleidingen die op *Fontys-portal* zijn te raadplegen.

Toegepast onderzoek

De opleiding heeft in de drie programma's aandacht voor het adequaat uitvoeren van toegepast praktijk onderzoek. Voordat studenten in het laatste semester zelfstandig een toegepast onderzoek voor een opdrachtgever uitvoeren, worden zij toegerust met de vaardigheden die hiervoor nodig zijn, zoals professioneel schrijven, het formuleren van een vraagstelling, het onderzoeken van bronnen en correct vermelden ervan. Het panel stelt vast dat de probleemstellingen van opdrachten duidelijker geformuleerd kunnen worden.

Studenten krijgen de theorie van onderzoeksvaardigheden (waaronder het belang van het formuleren van een duidelijke probleemstelling) wel aangereikt, maar in de praktijk ziet het panel dit in de rapportages niet altijd terug (zie standaard 3).

Binnen CO-IEMES zijn de onderzoeksvaardigheden geëxpliciteerd in een onderzoekslijn. Op elk niveau is toegepast onderzoek onderdeel van het curriculum. In jaar 1 richt de student zich vooral op omgevingsonderzoek (in de modulen communicatietheorie en marketing). In jaar 2 (semester 4) voeren studenten een imago-onderzoek uit waarvoor in de modulen onderzoek en trendwatching de nodige onderzoeksmodellen worden uitgereikt. Vervolgens voeren studenten in de afstudeerstage een beroepsgericht onderzoek uit.

Via het lectoraat iMotion of Sportsbusiness wenst de FEHT/ SPS&M een bijdrage te leveren aan de uitvoering van het *Olympisch Plan 2028* door bijpassend onderwijs te ontwikkelen en aandacht te hebben voor de (verdere) inbedding praktijkgericht onderzoek. Dit krijgt onder andere vorm via de recent ontwikkelde minor die start per september 2011 en mede wordt uitgevoerd door de lector en waarbij docenten van SPS&M zullen worden betrokken.

Twee docenten van CO-IEMES zijn voor twaalf uur per week betrokken bij het lectoraat Trendwatching, waar de opleiding per 2011 volwaardig aan deelneemt. Zij voeren toegepast onderzoek uit. Sinds drie maanden is een lector aangesteld. Gestuurd door de lector zullen docenten worden benaderd voor het uitvoeren van (onderdelen van) onderzoeksopdrachten die op hun beurt daar studenten van IEMES bij betrekken, zo verneemt het panel van de betreffende lector.

Voorts richt Fontys ACI per september 2011 een kenniskring in voor het lectoraat Creatieve Industrie waaraan tevens docenten van de opleiding zullen deelnemen, zo verneemt het panel in het gesprek met docenten van deze differentiatie.

Internationale oriëntatie

In de drie differentiaties is aandacht voor de ontwikkeling van een internationale oriëntatie via modules Engels en interculturele communicatie. In het derde jaar wordt een semester in het Engels aangeboden. Daarbij raadt het panel de opleiding aan om docenten te faciliteren in het beheersen van de Engelse taal voor de uitvoering van Engelstalig onderwijs.

Studenten kunnen ook stage lopen of afstuderen in een internationale omgeving en er bestaat de mogelijkheid om te kiezen voor een 'internationale minor' of een minor 'vreemde taal en cultuur'. Het panel constateert dat IEMES verdergaande ambities heeft voor internationalisering dan CO en SPS&M. Zij voeren meer een nationale focus.

In lijn met de ambities van Fontys ACI (nastreven van internationale curricula voor Nederlandse en internationale studenten) is IEMES, sinds de start in 2008, bezig met het opbouwen van gevarieerd internationaal netwerk voor docent- en studentuitwisseling. Er zijn Erasmusovereenkomsten gesloten met KEA Copenhagen School of Design en Technology, Oulo University of Applied Science (Finland), Dongguk University in Seoul (Zuid-Korea), Moscow State University of Culture & Arts (Rusland) en de Duale Hochschule Baden-Württemberg Stuttgart (Duitsland).

Er is een coördinator Internationalisering aangesteld die onder meer programma's vergelijkt voor partnerschappen en uitwisselingen en studenten ondersteunt bij het vinden stageplaatsen in het buitenland. Voor de toekomst is het een ambitie van IEMES om een internationaal curriculum te bieden, dat deels in Nederland en deels in het buitenland kan worden gevolgd.

2.2 Vormgeving van het programma

Uitgangspunten voor de vormgeving van het onderwijs bij de FEHT zijn: 1) actueel en innovatief, 2) praktijkgericht en 3) activerend. Deze uitgangspunten herkent het panel in de programma-uitwerkingen van CO, SPS&M en IEMES.

CO-IEMES heeft haar uitgangspunten voor de vormgeving van het onderwijs geëxpliciteerd in *Identiteit CO-IEMES (2010)*. Daarin is te lezen dat de onderwijsvisie die ten grondslag ligt aan het curriculum is gericht op de ontwikkeling van competenties ('competentiegericht') en dat deze competentieontwikkeling wordt gestuurd vanuit het leerprincipe 'sociaal constructivisme'.

'Praktijkgericht' geldt als een belangrijk uitgangspunt voor de vormgeving van het onderwijs. In de drie curricula staan de specifieke praktijkcontexten nadrukkelijk centraal. Binnen deze praktijkcontexten worden namelijk de competenties ontwikkeld. Bij het uitvoeren van een praktijkopdracht passen studenten bepaalde kennis en inzichten toe en laten zij vaardigheden zien die nodig zijn om een opdracht goed af te ronden. De gevraagde kennis, inzichten en vaardigheden vertegenwoordigen de te ontwikkelen competenties.

Projectonderwijs

Voor de uitvoering van het onderwijs voeren de didactische principes van projectonderwijs de boventoon. Voor de drie differentiaties geldt dat binnen projecten competenties in onderlinge samenhang worden ontwikkeld. In vijf van de acht semesters staat een project centraal.

De projectvraag is in alle gevallen ontleend aan de relevante, actuele beroepspraktijk en in sommige gevallen omvat het project een opdracht die voor een opdrachtgever wordt uitgevoerd (bijvoorbeeld semester 2 *Creatie en Communicatie* bij CO-IEMES en semester 3 *HAK* [2009] en *Viking schaatsen* [2010] van SPS&M).

Bij de start van een 'projectsemester' raken studenten bekend met de projectopdracht. Vervolgens volgen zij circa acht weken onderwijs waarin het accent ligt op individuele theorievorming en kennisverwerving. In de tweede helft van het semester ligt het accent op integratie en toepassing van kennis binnen de projectopdracht. De projectgroep werkt aan een concreet eindproduct dat een oplossing moet bieden voor het probleem. Voorbeelden van eindproducten zijn: marketingcommunicatieplan, een intern communicatieplan of een reclameplan.

Begeleiding

De opleiding kent verschillende begeleidingsvormen met verschillende functies. Zo is er een studieloopbaanbegeleidingsprogramma bestaande uit klassikale en individuele begeleidingsactiviteiten gedurende de hele opleiding. Het aantal contacturen voor de studiebegeleiding maakt onderdeel uit van het totaal aantal genoemde contacturen (20, 18, en 16) en loopt af van 4 uur per week in jaar 1 naar 1 uur per week in jaar 4. De studieloopbaanbegeleider verzorgt deze begeleiding, die enerzijds is gericht op de gewenste competentieontwikkeling (begeleiden van studiekeuzes bij studenten, ontwikkeling van zelfsturing), en anderzijds op het toezien op een gewenste studievoortgang. In de gevoerde gesprekken constateert het panel, dat de opleiding toeziet op de individuele studievoortgang via onder meer de studentbesprekingen die vier keer per jaar plaatsvinden (één keer per periode) en de overzichten van studieresultaten die studenten ook vier keer per jaar ontvangen.

Bij de SLB-functie hoort ook het tijdig signaleren van studiebelemmerende factoren en eventueel het doorverwijzen naar andere specialistische begeleidingsvormen die de 'scholen' aanbieden. Zo worden studenten met een studiebeperking doorverwezen naar de decaan die de opleiding adviseert over nodige faciliteiten, zoals aanvullende begeleiding, meer tijd bij tentamens, passende huisvesting, software of anders.

De intensiteit van het SLB-programma in jaar 1 sluit aan bij de propedeusefuncties (oriëntatie, selectie en verwijzing). Daarbij geldt als norm voor een bindend studieadvies (BSA), dat iedere student 60 EC in jaar 1 moet behalen om door te stromen naar de hoofdfase in jaar 2. Studenten worden in principe niet toegelaten tot de hoofdfase met openstaande modules uit jaar 1. Uitzonderingen hierop (overmacht, ziekte) zijn in de *OER* vastgelegd en worden alleen gevalideerd via de examencommissie. Ook kan een student die slechts één module open heeft staan een *extra* herkansingsmogelijkheid toegewezen krijgen. Dit loopt via de examencommissie.

Inhoudelijke projectbegeleiding en vakinhoudelijke begeleiding worden door de docenten verzorgd, zodat de uitvoeringskwaliteit voor de opdrachtgever is gewaarborgd en de leerervaring voor de student kan worden verhoogd. Tijdens projecten vervult de docent de rol van projectcoach die de projectgroep tijdens werkvergaderingen, *debriefings* en voortgangsgesprekken ingeroosterde procesbegeleiding geeft.

In de propedeuse en de hoofdfase zijn SLB en projectbegeleiding gekoppeld, zodat de studiecoach de student wekelijks ziet.

Uit de gevoerde gesprekken verneemt het panel dat deze werkwijze zeer effectief is om toezicht te houden op de studievoortgang en de competentieontwikkeling van studenten. Daar draagt het gebruik van sociale media in toenemende mate ook aan bij, zo verneemt het panel. Het aanbod van ondersteuning acht het panel passend bij de BSA-norm die de opleiding stelt.

Voor het toepassen van een BSA van 60 EC geldt dat de opleiding haar studenten hierover goed moet informeren en passende begeleiding moet bieden met het oog op het verhelpen van studieproblemen en/ of het wegnemen van studiebelemmerende factoren. Op basis van de gevoerde gesprekken en het bestudeerde materiaal verneemt het panel dat de opleiding passende begeleiding biedt en dat de studenten in een vroegtijdig stadium worden geïnformeerd over de BSA-norm, namelijk bij de start van de opleiding en tussentijds. Studenten krijgen in de propedeuse vier keer een studieadvies, waarbij zij geïnformeerd worden over hun studievorderingen, en worden vier maal per jaar plenair besproken in het docententeam. Centraal in deze besprekingen staat de gewenste studievoortgang en de geschiktheid voor het vak.

Studeerbaarheid

In de hoofdfase is een studiedrempel opgenomen om de gewenste studievoortgang en de gewenste inhoudelijke ontwikkeling te stimuleren. Studenten mogen pas aan hun afstudeertraject beginnen wanneer zij hun stage hebben afgerond en hoogstens één onderwijseenheid uit de hoofdfase nog moeten inhalen.

Voorts gelden normen voor de spreiding van een evenwichtige studielast die periodiek, evenals de begeleiding, wordt geëvalueerd onder studenten. Uit de gesprekken met studenten verneemt het panel dat studenten het aantal contacturen per week positief beoordelen. Over studielast geven zij aan dat deze is 'te doen', de opleiding is niet te zwaar.

Instroom en leerroutes

De drie programma's zijn geënt op instroom vanuit het voortgezet onderwijs (havo en vwo) en mbo (niveau 4). De opleiding hanteert de wettelijke instroomvereisten voor toelating tot de programma's.

Alle havo- en vwo-profielen zijn toelaatbaar. Voor havisten met een C+M-profiel geldt, dat zij ook wiskunde a of b moeten hebben behaald (*OER FEHT* en *OER ACI*).

Voor studenten die niet aan de instroomeisen voldoen, zijn aanvullende instroommogelijkheden: via EVC⁴, de deficiëntietoets wiskunde of via de 21+regeling van het Fontys Aansluitcentrum. In gevoerde gesprekken verneemt het panel dat EVC alleen wordt toegekend aan studenten die een jaar een andere hbo-opleiding of wo-opleiding hebben gevolgd en vervolgens besluiten wat anders te willen. Het panel constateert dat dit

⁴ EVC: Elders Verworven Competentie. Anders dan de landelijke erkende EVC-procedure, toetst de examencommissie in hoeverre een aspirant student (deel)competentie(s) elders heeft verworven op basis van diploma's en/of deelcertificaten en of deze kunnen leiden tot vrijstelling.

nauwelijks voorkomt en dat toegekende EVC bij de opleiding hooguit leidt tot vrijstelling van 'losse' vakken, zoals Engels of finance. Op projecten wordt geen vrijstelling verleend. De examencommissie beoordeelt of er sprake is EVC en kent eventuele vrijstellingen toe. Dit wordt op individueel niveau beoordeeld (*Notulen Examencommissie*).

De FEHT heeft met twee verwante mbo-opleidingen van het Koning Willem I College (KWIC) en De Rooi Pannen (DRP), beide te Tilburg, een doorstroomtraject ontwikkeld. Studenten die deelnemen aan het doorstroomprogramma volgen de propedeuse op het ROC en volgen dan nog drie jaar hbo-studie (CO).

Het doorstroomprogramma van KWIC is zeer succesvol gebleken. Uitval van deze groep is nihil. De eerste instromers van DERP komen in september 2011.

Mbo-4 studenten van de richtingen Marketing en Communicatie, Grafische Vormgeving en ICT/Media die in februari hun diploma halen, kunnen ook in februari instromen, behoudens dat zij enkele specifieke communicatieonderdelen uit semester 1 moeten inhalen.

Vwo'ers kunnen ook in jaar twee instromen (CO). Zij moeten wel wat verplichte onderdelen uit jaar 1 in jaar 2 afronden, zoals toegepaste communicatie, communicatietheorie, ICT, bedrijfseconomie, marketing en het project crossmedia.

In een apart document verantwoordt de opleiding de toelating van studenten tot specifieke instroomroutes. Hieruit blijkt de specifieke opzet per route, welke vrijstellingen kunnen worden verkregen en welke onderdelen via een intensief programma worden gevolgd.

Toelating tot de verschillende routes wordt mede bepaald door beoordeling van het behaalde diploma en de bijbehorende vakken van de betreffende (aspirant) student.

De differentiatie IEMES is voornemens om een doorstroomtraject te ontwikkelen met een verwante mbo-opleiding. Deze ambitie kent op het moment van de visitatie geen concrete uitwerking.

Gegeven de norm van 60 EC voor een bindend studieadvies is het volgens het panel terecht dat de differentiaties uitgebreid investeren in studievoorzichting, zodat aspirant studenten met een zo duidelijk mogelijk beeld over de opleiding instromen.

2.3 Kwaliteit van het personeel

De FEHT en de ACI hebben elk een eigen personeelsbestand en –beleid. Op basis van overzichten van de docenten (van de FEHT voor CO en SPS&M en van de ACI voor CO-IEMES), waarin de samenstelling en kwalificaties van betrokken docenten zijn weergegeven, constateert het panel dat het betrokken personeel beschikt over de juiste kwalificaties om de opleiding te verzorgen. Nieuwe docenten die de opleiding aantrekt, komen uit de praktijk en worden geacht een onderwijskwalificatie te behalen, alvorens zij een vaste aanstelling krijgen.

Voor CO en SPS&M stelt het panel vast dat tweederde van het team beschikt over relevante bedrijfservaring en dat 80 procent van het team beschikt over een wo-diploma.

Ook verneemt het panel dat voor 2010/2011 vier nieuwe docenten zijn aangesteld met specialismen op mediagebied. Hiermee wordt kennis en ervaring op (nieuwe) vakgebieden

geactualiseerd, wordt de positionering van de opleiding versterkt en wordt toegewerkt naar een gunstiger ratio van 1:26.

Voor IEMES stelt het panel vast, dat nagenoeg alle docenten beschikken over zeer recente relevante praktijkervaring. Eén derde van het team is wo-gekwalificeerd en tweederde beschikt over ten minste een hbo-diploma. Verder valt op dat IEMES met meer gastdocenten werkt (20 procent flexibele schil), bijvoorbeeld om de keten van idee naar creatief product te schetsen. Ook is ieder jaar een prominente gastspreker aan de opleiding verbonden om een aantal seminars te verzorgen. Hiervoor weet de opleiding ieder jaar een andere bekende Nederlander in te zetten.

Studenten zijn tevreden over de praktijkkennis, beschikbaarheid, inhoudsdeskundigheid en didactische vaardigheden van docenten, zo blijkt overtuigend uit de gevoerde gesprekken en resultaten van tevredenheidsenquêtes onder studenten. Wat betreft de laatstgenoemde bron, scoren CO en SPS&M ruim boven het landelijk gemiddelde in externe evaluaties en hoog in de eigen tevredenheidsenquêtes. Bij IEMES laten resultaten een beeld zien dat qua tevredenheid onder studenten ten minste gelijk is aan het landelijk gemiddelde of daar ook bovenuit stijgt.

2.4 Kwaliteit van de opleidingsspecifieke voorzieningen

De differentiaties zijn gehuisvest in twee verschillende gebouwen (FEHT en ACI) op de Fontys campus te Tilburg. Op basis van bestudeerde documenten, gesprekken met studenten en de rondleidingen op beide locaties, stelt het panel vast dat de huisvesting en materiële opleidingsspecifieke voorzieningen het onderwijs en didactisch concept ondersteunen.

Het panel heeft vernomen dat er meer werkplekken zijn gekomen voor studenten door de groei van studentaantallen en dat er nog studie-/ werkplekken bijkomen.

De voornaamste voorzieningen (aanwezig in beide gebouwen) bestaan uit leslokalen, voor hoor-, werk- en responsiecolleges, en projectruimtes en kleinere gespreksruimtes voor projectmatig werken en om het samenwerkend leren te ondersteunen. Het panel verneemt van het opleidingsmanagement dat deze ruimtes, die ook door studenten gereserveerd kunnen worden, intensief worden gebruikt.

De ACI beschikt daarnaast (voor CO-IEMES) over twee speciale collegeruimtes voor Media Design en Concepting/Imagineering waar studenten de beschikking hebben over iMac's. Per 1 september 2011 komt daar een RTV-studio bij waar studenten van IEMES gebruik kunnen maken van iMac's en professionele applicaties voor beeld en videobewerking.

Andere faciliteiten die belangrijk zijn voor het verzorgen van het onderwijs zijn de digitale voorzieningen, zoals de *Fontys-portal* (onder Sharepoint) en draadloos netwerk aansluitingen in de gebouwen. Via de *portal* beschikken studenten over een mailbox, outlook agenda, roosters en overzichten van studieresultaten. Daarnaast is de studiegids (per differentiatie), zijn semesterboeken, studiemateriaal, opleidingsnieuws, stagevacatures en formele regelingen (OER) via de portal toegankelijk voor studenten.

In de OER-en (per 'school'/ differentiatie) is opgenomen, dat er mogelijkheden zijn voor aanvullende begeleiding en hulp voor studenten die een beperking helpen, van welke aard dan ook. Iedere situatie wordt afzonderlijk bekeken voor een oplossing op maat.

2.5 Samenhangende onderwijsleeromgeving

De operationalisering van de eindkwalificaties in de CLOTS-schema's (matrices) vormen een goed fundament voor een samenhangende onderwijsleeromgeving. Doelstellingen zijn uitgewerkt op drie niveaus waar stapsgewijs naartoe wordt gewerkt. Voorts zijn doelstellingen gekoppeld aan semesters waarin een beroepsspecifieke context centraal staat. Deze contexten worden complexer naarmate het programma vordert. In de programma's wordt een volgtijdelijkheid aangehouden van operationeel, naar tactisch, naar strategisch. Zo ontwikkelen studenten zich op een passende wijze naar communicatiedeskundige op hbo-bachelorniveau. Hierbij hoort ook de ontwikkeling van de student als professional in spé. Naarmate het programma vordert, neemt de intensiteit van de studiebegeleiding af. Deze is intensief en voorschrijvend in de propedeuse en vraaggestuurd in de eindfase van de opleiding. Passend bij het onderwijs vervult de docent verschillende rollen. Een docent is in de eerste plaats een vakinhoudelijke expert en begeleidt studenten op vakinhoud. Daarnaast is de docent de projectcoach, stagebegeleider en/ of tweede beoordelaar van studenten. Ook vervullen sommige docenten de rol van SLB'er. Doordat dezelfde docenten de verschillende rollen vervullen houdt de opleiding goed zicht op de ontwikkeling van de studenten. Dit beoordeelt het panel als positief.

De kwaliteit van de onderwijsleeromgeving wordt gewaarborgd door de directe betrokkenheid van docenten, het intensieve gebruik van moderne sociale media en via verschillende evaluaties naar de studenttevredenheid via enquêtes, de opleidingscommissie en de klankbordgroepen. Via de inzet van sociale media kan de opleiding naar aanleiding van ervaringen van studenten (op facebook en/of twitter) direct bijsturen, in plaats van achteraf, aldus het management.

Verder worden onderwijsperioden jaarlijks aangepast aan de actualiteiten die spelen. Zo zijn projecten gebaseerd op actuele vraagstellingen uit het veld, wordt gehanteerde literatuur jaarlijks geactualiseerd (door docenten) en zetten docenten actuele voorbeelden in.

Overwegingen

Het panel is ervan overtuigd dat het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen het voor instromende studenten mogelijk maken de beoogde eindkwalificaties te realiseren. De adequate consistente uitwerking van eindkwalificaties naar onderwijseenheden, de daaraan gekoppelde bijpassende beroepscontexten, het intensieve begeleidingsprogramma en de betrokkenheid van docenten maken dit naar inzicht van het panel onder meer mogelijk.

In 2005 heeft de visitatiecommissie een aantal opmerkingen geplaatst bij de programma's (de facetten daarbinnen) van CO en SPS&M. Zo kon men moderne media meer inzetten,

kon er meer aandacht voor de Nederlandse taal zijn, als ook voor de ontwikkeling van zelfsturing bij studenten en beschouwde het panel de kennis van docenten over het beroepenveld soms als te globaal.

Het huidige panel is van oordeel dat de opleiding een voorloper is als het gaat om de inzet van moderne media wat op passende wijze wordt ondersteund door het management en de lectoraten. Via intensieve begeleiding gedurende de programma's en de verantwoordelijkheden die studenten krijgen in projecten, wordt gericht toegewerkt naar zelfsturing bij studenten. Ook de kennis van de docenten (in het algemeen en over het beroepenveld) beoordeelt het panel als goed.

Er wordt herkenbaar aandacht besteed aan de onderzoeksvaardigheden voor de uitvoering van toegepast onderzoek in een relevante praktijksetting. Het panel constateert dat deze vaardigheden bij CO-IEMES zijn geëxpliciteerd in een onderzoekslijn. Het panel is ingenomen met het voornemen van de opleiding om de onderzoeksvaardigheden verder in te bedden in de curricula.

Een slotconstatering van het panel betreft de waargenomen studenttevredenheid. Over de gehele linie zijn studenten van deze opleiding tevreden, vaak liggen gemiddelde scores in enquêtes hoger dan landelijke gemiddelden. Deze tevredenheid van studenten heeft het panel ook herkend in de gesprekken die het heeft gevoerd met studenten en alumni.

Conclusie

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren. Het panel komt daarbij tot de conclusie dat alle verschillende aspecten tezamen in goede samenhang zijn ontwikkeld en worden verzorgd. Bovendien ziet de opleiding er op toe dat de gewenste kwaliteit wordt geleverd.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Standaard 3 Toetsing en gerealiseerde resultaten

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

3.1 Systeem van toetsing

De uitgangspunten voor toetsing en examinering zijn vastgelegd in de *Fontys OER*, in de *FEHT OER* en in de *OER ACI*.

Voor de differentiaties CO en SS&M is verder beleid opgenomen in de *Notitie Toetsbeleid 2007-2011*.

Voor CO en SPS&M zijn, onder verantwoordelijkheid van de opleidingscoördinator, toetsmatrices opgesteld. Deze zijn gebaseerd op de competentiematrix van de differentiatie (CLOTS-schema, zie ook standaard 1).

Voor studenten is de competentiematrix te vinden op de *Fontys-portal*, waar ook proeftoetsen en uitwerkingen en beoordelingen zijn opgenomen.

Voor CO-IEMES geldt ook de competentiematrix als uitgangspunt voor de toetsing.

Toetsinstrumenten en beoordeling

Binnen de drie differentiaties worden kennis en vaardigheden na de eerste en derde onderwijsperiode (halverwege een semester) individueel getoetst via schriftelijke tentamens en producten. Een semester wordt besloten met een assessment bestaande uit een groeps gedeelte (projectopdracht) en een individueel gedeelte (persoonlijk assessment). Een assessment wordt altijd door twee docenten afgenomen die inhoudelijk expert zijn in het betreffende onderdeel. Assessmentcriteria zijn direct ontleend van de competenties.

Het panel heeft diverse tentamens, toetsen, projecten, stageproducten en afstudeerproducten (alleen CO en SPS&M) bestudeerd. Van elke differentiatie en per semester een aantal, inclusief de uitwerking van de student en de beoordeling door de docent. Op grond hiervan beoordeelt het panel de wijze van toetsing positief. De betrokkenheid van meerdere docenten bij de ontwikkeling en bij de uitvoering draagt hier, wat betreft het panel, zichtbaar aan bij. Alsook de toetsprocedure via de toetscommissie.

Voor IEMES geldt aanvullend dat iedere fase van de opleiding (propedeuse, hoofd- en afstudeerfase) wordt afgesloten met een assessment waarin studenten worden beoordeeld op de set eindkwalificaties op het betreffende (sub)niveau. Assessments over het eindniveau hebben bij IEMES nog niet plaatsgevonden. Een assessment wordt uitgevoerd door twee getrainde assessoren die nooit coach van de student zijn geweest. Het behalen van een assessment verschaft toegang tot de volgende fase. In het eindassessment staan alle competenties van de opleiding centraal. Voor deelname aan een assessment gelden toegangseisen.

Beoordelingscriteria zijn rechtstreeks ontleend aan de beoogde competenties (in gedragsindicatoren geformuleerd) en voor studenten opgenomen en inzichtelijk gemaakt in de studiegids, semesterboeken (projecthandleidingen) en de stage- en afstudeerhandleidingen. Zowel semesterboeken als de handleidingen zijn te vinden op de *portal*. Daarop zijn – sinds kort – ook beoordelingsformulieren voor stage en projecten te vinden voor studenten.

Studenten beoordelen criteria voor de beoordeling van een project alsmede voor andere toetsen en tentamens als helder.

In de beoordeling van de docent kunnen studenten achterhalen hoe zij gescoord hebben op de geldende criteria. De beoordelingsformulieren van projecten voorzien in feedback op het groepsproduct, alsmede op de individuele bijdrage daaraan. Verder heeft de opleiding feedbackmomenten ingeroosterd (CO en SPS&M). Zo wordt in de tweede week van de volgende onderwijsperiode feedback op toetsen gegeven over de afgelopen periode.

Voorts worden toetsresultaten besproken in de docententeams. Op grond hiervan worden toetsen bijgesteld, al dan in samenspraak met een toetscommissie of een ontwikkelgroep.

Er is een aantal maatregelen dat bijdraagt aan het verminderen van 'meelifters'. Studenten verwerven studiepunten niet alleen via groepswerk, maar moeten daarvoor ook individuele tentamens afleggen. Binnen de drie differentiaties geldt dat van de groepsresultaten ook de individuele bijdrage wordt beoordeeld. Voorts gaat de opleiding bij elke student na of hij voldoende weet van het totale project. Elke student moet vragen over het project kunnen beantwoorden ook van die projectonderdelen waar hij niet of in mindere mate aan heeft gewerkt. Dit is herkenbaar in de beoordelingsformulieren en dit gebeurt via een mondelinge overhoring. De projectcoach (docent) heeft zicht op de samenwerking binnen een groep, en eenieders bijdrage, dankzij de wekelijkse bijeenkomsten. Voor de start van een project stellen studenten ook een samenwerkingscontract op. Dit geldt voor de drie differentiaties. Dit voorkomt mede het meeliftgedrag, doordat studenten elkaar aanspreken op de gemaakte afspraken, zo verneemt het panel uit gesprekken met studenten. Verder worden de projectgroepen om en om door studenten en door de opleiding samengesteld.

De stage is gericht op een oriëntatie op het vak op het eindniveau. Studenten werken mee en/ of werken aan een opdracht bij een relevant bedrijf/instelling. Over de stagebeoordeling zijn studenten ook tevreden (het panel merkt één uitzondering op). Op basis van het gesprek met vertegenwoordigers van het werkveld (waaronder stagebegeleiders) raadt het panel de opleiding aan de verwachtingen over de stage (doelen en criteria) ten aanzien van het stage-product en de beoordeling ervan helderder te communiceren naar stagebegeleider binnen het bedrijf/instelling. Ook lijkt er behoefte te zijn aan structuur over de opzet van de stage.

In het achtste semester, het afstudeerproject, staan de eindcompetenties van de differentiatie centraal, zo blijkt uit de competentiematrices. De doelstellingen voor het afstuderen zijn terug te vinden in de afstudeerhandleiding en in de beoordelingsformulieren.

Voor de start van een afstudeerproject, beoordeelt de afstudeercommissie of de student met zijn plan van aanpak voldoet aan de criteria die gelden voor het afstuderen. Gekeken wordt of de opdracht voldoende diepgang biedt (voor het beoogde hbo-bachelorniveau) en of de opdracht relevant is voor de differentiatie.

Het bereikte eindniveau wordt beoordeeld op basis van een beoordeling van het afstudeerproces van de student, het eindproduct (scriptie) dat is opgeleverd en de presentatie door de student tegenover de assessoren. Deze onderdelen worden apart beoordeeld, op basis waarvan een eindoordeel wordt afgegeven. Het afstudeerproces wordt door de docentbegeleider (eerste beoordelaar/lezer) beoordeeld. Een tweede beoordelaar (docent van de differentiatie) geeft feedback op het concept eindproduct. De afstudeercommissie, bestaande uit de eerste en de tweede beoordelaar aangevuld met een extern deskundige uit het beroepenveld, beoordelen het eindproduct en de presentatie (verdediging) van de student. Bij de eindbeoordeling wordt ook de beoordeling van de opdrachtgever meegenomen als advies. Het eindcijfer wordt formeel bepaald door de eerste en de tweede beoordelaar die rekening houden met de mening van de externe deskundige.

Naar het oordeel van het panel kan de verantwoording van de gegeven cijfers worden verbeterd: zo kan geëxpliciteerd worden hoe zwaar de verschillende onderdelen precies meewegen en hoe zwaar eenieders stem weegt? De beschreven werkwijze geldt voor CO en SPS&M en wordt in 2012 bij de uitvoering van het achtste semester bij IEMES ook als zodanig toegepast.

Borging

FEHT en ACI hebben elk een eigen Examencommissie. Deze vervult haar wettelijke taak en ziet er in het kort gezegd op toe dat de regels uit het *OER* worden nageleefd.

De differentiatie CO heeft een toetscommissie die per 2009 een aantal taken van de examencommissie uitvoert (gedelegeerd heeft gekregen).

Voor de drie differentiaties geldt dat de docententeams nauwlettend de ontwikkeling en de uitvoering van de toetsing in de gaten houden. Zo wordt iedere toets door meerdere docenten ontwikkeld (onder verantwoordelijkheid van één docent) en besproken in het betreffende vakteam alvorens de toets naar een toetscommissie (CO en SPS&M) of vak-, ontwikkelgroep (CO-IEMES) gaat voor controle.

In docentoverleggen worden toetscriteria, projecten, stages en assessments besproken en geëvalueerd. Daarbij worden evaluatie-uitkomsten van studenttevredenheidsenquêtes als input gebruikt.

Ook verkrijgen differentiaties feedback van opdrachtgevers en stagebegeleiders die betrokken zijn bij de beoordeling van projecten en stages. Zo zijn stagecriteria voor IEMES hier bijvoorbeeld op aangepast.

Het panel beoordeelt het optreden/ functioneren van de examencommissies als goed. Een toetscommissie, gemandateerd door de examencommissie, beoordeelt de kwaliteit van iedere toets/ examen, zo verneemt het panel uit de gevoerde gesprekken met vertegenwoordigers (waaronder de voorzitter) van de twee examencommissie. De hoeveelheid aan werk die dit met zich meebrengt, is behapbaar doordat docenten binnen hun vakgroep al samen hebben gewerkt aan de totstandkoming van een toets (een collega vakgenoot heeft een toets al beoordeeld voordat deze naar de toetscommissie gaat). De toetscommissie rapporteert over haar werkzaamheden aan de examencommissie. Het panel beoordeelt de onderlinge afstemming tussen collega's over toetsen als een goede kwaliteitsborging. Ook zijn vertegenwoordigers van het werkveld nadrukkelijk betrokken bij de beoordeling van studentproducten. Voorts merkt het panel op dat de samenstelling van de examencommissie is per 1 mei 2011 aangepast in lijn met de handreiking van de HBO-raad (februari 2011).

Het panel stelt vast dat de toetscommissie actief meedenkt over de invoering van het toetsbeleid. Zo staat op de agenda het verder ontwikkelen van digitaal toetsen, professionaliseren van docenten op het gebied van toetsontwikkeling. Een toetsdeskundige van het expertisecentrum van Fontys geeft daarbij ondersteuning. De toetscommissie is nu gericht op het verbeteren van de toetskwaliteit (preventief). Op de agenda staat ook het bewaken van de kwaliteit van de beoordeling (uitvoering van beleid). In het docententeam zal regelmatig een eindwerkstuk worden besproken aan de hand van de normering in de afstudeerhandleiding en CLOTS-normen. Het panel beoordeelt dit positief.

3.2 Gerealiseerde eindkwalificaties

De mate waarin de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd, heeft het panel voor CO en SPS&M ontleend aan de bestudering van tien eindwerkstukken. Vier eindwerkstukken zijn geselecteerd door de opleiding die een range vertegenwoordigen van 'voldoende' tot 'zeer goed'. Ook heeft het panel met de afgestudeerden, interne begeleiders/beoordelaars en externe begeleiders van deze afgestudeerden gesproken. Daarnaast heeft het panel op basis van een overzicht van afgestudeerden van de afgelopen twee jaar zes eindwerkstukken geselecteerd die ter plekke zijn bestudeerd (zie bijlage 5 bestudeerde documenten).

Het *overall* beeld over de kwaliteit van de opleiding is positief. Voor de verschillende contexten (profiel, zie standaard 1) ontwikkelen studenten producten, zoals een intern communicatieplan, een promotieplan of een marketingplan. Daarbij moeten zij gemaakte keuzes (voor modellen) onderbouwen met praktijkgericht onderzoek. Het ene eindwerkstuk (scriptie) getuigt van betere kwaliteit dan het andere, maar is ook als zodanig beoordeeld, op één uitzondering na die het panel te hoog vindt beoordeeld. Voor verbetering vatbaar acht het panel de aandacht voor het toepassen van correct Nederlands (of Engels), het opstellen van een juiste probleemstelling en de onderbouwing van gemaakte keuzes (inclusief financiële onderbouwing) voor een bepaald model, c.q. de mate waarin 'innovatieve' oplossingen worden gestimuleerd.

Evaluatie-uitkomsten en vertegenwoordigers van het werkveld geven blijk van tevredenheid bij het werkveld over het functioneren van afgestudeerden. Het werkveld merkt op dat in de afstudeerscripties aan de financiële aspecten van een project summier aandacht wordt besteed.

Het panel heeft met de docenten besproken hoe de opleiding handelt in het geval van twijfel over de kwaliteit van het eindwerkstuk. Het is standaardprocedure, dat de student bij gerede twijfel over de kwaliteit een reparatietraject moet doorlopen. De student krijgt dan uitgebreid feedback op zijn eindwerkstuk en weet waar verbeteringen aangebracht moeten worden.

Voor CO-IEMES heeft het panel zes stageproducten van een groslijst geselecteerd en bestudeerd om een uitspraak te kunnen doen over het niveau in het derde studiejaar en, op basis daarvan, het te verwachten eindniveau (zie ook bijlage 5). Naast stageproducten heeft het panel de kwaliteit van andere studentproducten meegewogen in het oordeel.

Op basis van bestudering van de verschillende studentproducten is het panel van oordeel, dat deze van een goede kwaliteit getuigen en is het panel ervan overtuigd dat de differentiatie het beoogde hbo-bachelorniveau zal halen. Enkele stagewerkstukken vertegenwoordigen namelijk een onderzoeksopzet die je van afgestudeerden mag verwachten.

Overwegingen

De competenties, zoals uitgewerkt in de CLOTS-schema's liggen ten grondslag aan de toetsing en beoordeling van de competenties. Herkenbaar is dat de competenties op meerdere momenten en op verschillende niveaus worden getoetst.

Tentamens, projecten en de beoordeling ervan (beoordelingsformulieren) getuigen van een adequate aanpak. De beoordelingsformulieren van projecten zijn uitgebreid. Er is sprake van een oordeel per groepslid. Een beoordeling van een project wordt bovendien altijd door twee beoordelaars uitgevoerd. Zij tekenen hier voor. Bij een enkele groepsbeoordeling is het verschil per individu niet zo helder.

Het panel beoordeelt de wijze waarop de differentiaties de kwaliteit van de toetsen waarborgen als voldoende. Het bediscussiëren van toetsen en projecten binnen het team draagt naar inzicht van het panel bij een adequate kwaliteitsbewaking voor de uitvoering van goed onderwijs.

Een opmerking van het visitatiepanel in 2005 betrof: 'toetsen zijn overwegend niet gericht op competenties'. Het huidige panel constateert dat de toetsen, tentamens, projecten en criteria direct zijn ontleend aan de beoogde eindkwalificaties.

Van het werkveld heeft het panel vernomen dat zij het niveau van Nederlands, het inschatten van kosten door studenten en het toepassen van creatieve aanpakken voor verbetering vatbaar vinden. Het huidige panel blijft aandacht vragen voor het niveau van Nederlands en tevens van oordeel dat het innovatieve karakter dat de opleiding nastreeft nog meer tot uiting kan komen in de afstudeerproducten (gekozen oplossing en/of modellen).

Op grond van de bestudeerde afstudeerwerken en de studentproducten beoordeelt het panel dat de beoogde eindkwalificaties worden bereikt. Stageproducten getuigen van een gewenst tussenniveau en in sommige gevallen ook van een eindniveau. De opzet voor het afstuderen draagt hier volgens het panel aan bij.

Conclusie

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

3 Eindoordeel over de opleiding

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Oordeel
1 Beoogde eindkwalificaties	Voldoende
2 Onderwijsleeromgeving	Goed
3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	Voldoende

Overwegingen

Alles overziend heeft het panel een overtuigend positief beeld over de kwaliteit van deze opleiding. Het innovatieve dat zij nastreeft, herkent het panel in dusdanige mate in de gevoerde gesprekken en studentmaterialen. Daarbij kan dit ook verder worden gestimuleerd, zo stelt het panel ook vast op basis van de bestudeerde werkstukken.

Het panel beoordeelt de standaarden 1 en 3 als voldoende en standaard 2, de onderwijsleeromgeving, als goed.

Conclusie

Op grond van voorgaande overweging beoordeelt het visitatiepanel de kwaliteit van de bestaande hbo-bacheloropleiding Communicatie van Fontys Hogescholen als **voldoende**.

4 Aanbevelingen

Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties

Het panel vraagt de opleiding een vergelijking met verwante internationale opleidingen/programma's op te stellen.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

Het panel vraagt de opleiding strikter toe te zien op de ontwikkeling van de Nederlandse taal en Engels. In het programma heeft de opleiding hier in verschillende modules aandacht voor. Daarbuiten vindt het panel dat in projecten waar 'taalbeheersing' in principe niet een leerdoel is, er toch ook (altijd) gecontroleerd kan worden op een correctie toepassing van de Nederlandse taal.

Ook raadt het panel de opleiding aan na te gaan waar zij meer gebruik kan maken van Engelstalige bronnen (naast sociale media).

Studenten wordt in jaar 1 gevraagd een financieel plan op te stellen. Het panel vraagt de opleiding om ook in latere studiejaren aandacht te hebben voor budgettering.

Het panel raadt de opleiding aan om aandacht te geven aan de informatievoorziening richting stagebedrijven. Enkele stagebegeleiders, met wie het panel heeft gesproken, geven aan dat informatie over de verwachtingen van de opleiding (doelen en criteria) over de rol van het bedrijf en over de structuur en opzet van de stage vooraf meer helder kunnen zijn wanneer de opleiding daar meer aandacht aan besteedt.

Het panel vraagt aandacht voor het faciliteren van het niveau Engels bij docenten die Engelstalig onderwijs verzorgen.

Het panel vraagt de opleiding te investeren in contacten met alumni.

Standaard 3 Toetsen en gerealiseerde eindresultaten

Het panel vraagt de opleiding te werken met een beoordelingsprotocol waarin de totstandkoming van een cijfer (wegingsfactoren) meer specifiek is verantwoord.

Het panel vraagt de opleiding strikter toe te zien op het correct verantwoorden van gebruikte bronnen door studenten, zowel in projecten als in afstudeerwerken. Studenten worden onderwezen in het correct toepassen van de gangbare normen. Naar de mening van het panel kan de opleiding van studenten verlangen dat zij in volgende projecten/onderwijseenheden op een juiste wijze de geldende normen toepassen.

Het panel benadrukt dat het van belang is dat bovenstaande punten bij een volgende visitatie systematisch geëvalueerd worden in de zelfevaluatie.

5 Bijlagen

Bijlage 1: Eindkwalificaties van de opleiding

De negen landelijke domeincompetenties Communicatie verdeeld per fase van de beleidscyclus (HBO-raad, 2003)	Specificering per differentiatie
<i>Probleemsignalering/ formulering</i>	
1: issuesignalering en onderzoeksvoorbereiding	
<i>Beleidsontwikkeling</i>	
2: onderzoek en analyse	
3: advies	
4: communicatiebeleid	
5: communicatieplannen	CO-IEMES heeft de competenties 5 en 6 samengevoegd
6: ontwerpen campagne	
<i>Beleidsuitvoering</i>	
7: realiseren van communicatieprojecten	
8: communicatiemiddelen	
9: representeren	
<i>Evaluatie</i>	
- is ondergebracht bij de procescriteria bij alle competenties	
Voor CO en SPS&M (FEHT) aangevuld met twee eigen competenties:	
10: professioneel handelen	
11: praktijk stage en afstuderen	

Bijlage 2: Overzicht opleidingsprogramma

Opleidingsschema CO en SPS&M (FEHT)

Semesters jaar 1	1: <i>Be good and tell it</i>	2: <i>We gaan iets nieuws beginnen</i>
Thema	oriëntatie op (sport)communicatie	Crossmedia
Voorbeelden van vakken CO en SPS&M	(sport)communicatietheorie, toegepaste communicatie (CO), professioneel schrijven, omgevingsanalyse, ICT en trends en thema's	tijdschrift, (sport)media, (sport)marketing, management en organisatie, finance, Engels en ondernemingsplan
Semesters jaar 2	3: (CO) <i>Don't sell the wine, sell the bubbles</i> ; (SPS&M) <i>Sell the wine, not the bubbles</i>	4: (CO) <i>Wie we zijn en wat we doen</i> ; (SPS&M) <i>Sportevents</i>
Thema	Marketingcommunicatie	interne en corporate communicatie
Voorbeelden van vakken CO en SPS&M	(sport)marketing, marketingcommunicatie, copy&concept, Engels, overheidscommunicatie (CO), interculturele communicatie (CO), sportsponsoring (SPS&M)	corporate communicatie, interne communicatie, communicatie-onderzoek, rapporteren, iMedia (CO), sportbeleid (SPS&M), citymarketing (SPS&M), eventsponsoring (SPS&M), eventmarketing (SPS&M)
Semesters jaar 3	5: <i>De praktijk in!</i>	6: <i>Minor</i>
Thema	oriënterende stage	
Vakken CO en SPS&M	communicatie-onderzoek en – advies	
Semesters jaar 4	7: <i>Gelijk hebben, gelijk krijgen</i>	8: <i>Communicatieprofessional</i>
Thema	onderzoek, strategie en advies	Afstuderen
Vakken CO	kwalitatief en kwantitatief onderzoek, capita selecta, advisering, bedrijfsproject, strategische communicatie, sportbusiness (SPS&M)	onderzoek, advies, scriptie

Opleidingsschema CO-IEMES (ACI)

Semesters jaar 1	1: <i>Let me entertain you</i>	2: <i>More than a feeling</i>
Thema	oriëntatie op (sport)communicatie	create en communicatie
Vakken jaar 1	communicatietheorie, communicatiepraktijk, concepting, copywriting, Engels, branchevakken event, music, entertainment & gaming, mediadesign, marketing, projectmanagement	
Semesters jaar 2	3: <i>What's the story?</i>	4: <i>The secret of succes</i>
Thema	crossmediaal en communicatieplan	onderzoek
Vakken jaar 2	Communicatietheorie, Engels, creatieve thema's (beeld, film, video design, making entertainment television), online marketing, marketing, bedrijfsthema's (bedrijfseconomie, media- en entertainmentrecht, adviesvaardigheden), media design, trendwatching, psychologie	
Semesters jaar 3	5: <i>Stage (idem CO en SPS&M)</i>	6: <i>Minor</i>
Semesters jaar 4	7: <i>Advanced Courses</i>	8: <i>Afstudeerstage en onderzoek (idem CO en SPS&M)</i>

Bijlage 3: Deskundigheden leden visitatiepanel en secretaris

De heer drs. R.J.A. Schoen

De heer Schoen is ingezet als panellid vanwege zijn domeindeskundigheid, zijn internationale deskundigheid, zijn onderwijsdeskundigheid en zijn auditdeskundigheid. Over internationale deskundigheid beschikt de heer Schoen door zijn opleiding en zijn ruime werkervaring op internationaal terrein. Door zijn ruim 20 jarige ervaring als specialist op het gebied van internationale communicatie, media, (overheids-)voorlichting en inspraak, communicatiestrategie-ontwikkeling, communicatieplanning en mediaplanning heeft de heer Schoen ruime werkvelddeskundigheid. Daarnaast beschikt hij over onderwijsdeskundigheid door zijn ervaring als gastdocent. Door zijn medewerking aan verschillende visitatiepanelen in 2009 en 2010 heeft de heer Schoen tevens auditdeskundigheid. Voor deze visitatie heeft hij onze handleiding voor panelleden ontvangen, in een voorbereidende vergadering is de heer Schoen aanvullend geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs, over de onderwijsinstelling en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

1981 – 1984 R.U. Leiden; kandidaatsexamen niet westerse sociologie
1984 – 1987 Universiteit van Amsterdam; MA Communicatiewetenschappen

Werkervaring:

1976 – 1979 Assistent milieu onderzoek Bureau Waardenburg
1978 – 1985 (part time) scriptwriter & productieleider Van Gelder Filmproducties
1987 – 1991 CMC Communicatie Management Consultants, een adviesbureau op het gebied van communicatie management werkzaam voor opdrachtgevers uit nationale, provinciale en lokale overheid en het bedrijfsleven
1991 – heden Oprichter/Algemeen directeur SPAN Consultants (www.span.nl); middelgroot internationaal adviesbureau gericht op projecten op het gebied van communicatie, goed bestuur en onderwijs in meer dan 50 verschillende landen, waaronder Indonesië, Vietnam, Thailand, Phillipijnen en China

Diversen:

- Lid Commission Education and Communication IUCN World Conservation Union
- Lid World Commission Protected Areas IUCN/World Conservation Union
- Logeion, Beroepsvereniging voor communicatie; lid commissie buitenland

Mevrouw A.M. Cotton MA-MBA

Mevrouw Cotton is ingezet vanwege haar deskundigheid op het gebied van communicatie en public relations en vanwege haar inzicht in de internationale ontwikkelingen in dit werkveld. Bovendien heeft mevrouw Cotton onderwijservaring als lector HIBO – EGON aan Arteveldehogeschool. Verder heeft mevrouw Cotton voor NQA deelgenomen aan eerdere visitaties van communicatie opleidingen. Voor deze visitatie heeft mevrouw Cotton onze handleiding voor panelleden ontvangen en in een voorbereidende vergadering is zij aanvullend geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

1979 – 1984	Licentie Romaanse Filologie (MA), Universiteit Gent
1984 – 1985	D.E.S.S. Institut d'Administration des Entreprises (MBA), Universiteit Lille (FR)
1985 – 1986	Master in Marketing (MA), Vlerick Leuven Gent
1990 – 1992	Aggregaat (onderwijsbevoegdheid, MA), Universiteit Gent
2001	Vlerick opleiding in Marketing Communication (8 studiedagen)
2008 – 2009	GRP (Belgische vereniging voor de Media): studiedagen

Werkervaring:

1986 – 1987	Account Executive, Grey Belgium
1987 – 1989	Account Executive, Partner Saatchi-Saatchi
1989 – 1992	Account Manager, Mirror GGK
1992 – heden	Lector Reclame en Mediaplanning, begeleiding case-studies, begeleiding eindprojecten en stage aan de Arteveldehogeschool (voormalig HIBO en EGON)
1992 – heden	Europese coördinatie MARPE (Master in European Public Relations) i.s.m. universiteiten in Stirling, Boekarest, Valentië en Lissabon.
1999 – 2000	President, Euprera (European Public Relations' Education & Research association)
2001 – 2002	Past President, Euprera
2003 – 2009	Secretary General, Euprera
2009 – 2010	Treasurer, Euprera

Overig:

Publicaties van de afgelopen 5 jaar:

Cotton, A.M., Wolstenholme, S. (2005) 'Concepts in organizational communication research in Europe: a comparative approach', Bordeaux, 18 March, 2005

Cotton, A.M. (2005) 'PR Education in Europe: Les vases communicants', IPRA World Congress, Istanbul 26-28 June, 2005

Tench, R., Cotton, A. M., van Betsbrugge, E., Neuville, B. and José Solaz, M. (2009) 'EUPRERA Education Survey: Master and Bachelor Programmes in Europe: Initial Results and Considerations', Euprera Symposium - Berlin, 2-4th April 2009

Reclame en Mediaplanning, 2010, Anne-Marie Cotton, Garant (april 2010)

European Public Relations Newsletter, editorials

Managing Editor van het bi-annual International Journal: 'Scientia Paedagogica Experimentalis'

Jaarlijkse Congressen (zowel Marketing als Public Relations):

International PR Symposium

Euprera Annual congress

International Public Relations Festival (Rome)

Congres Stichting Marketing

IPRA World Congress (Istanbul)

Euprera Spring Symposium

GRP Symposium (Brussel)

CIPR Conference: PR Education (Stirling)

Netwerken:

Lid Vlerick Alumni

Lid Stichting Marketing

Lid GRP

2007	vetting committee colloque La mise en culture des territoires : nouvelles formes de culture événementielle et initiatives des collectivités locales (Nancy 10 et 11 mai 2007 par le GRICP (Nancy Université)
2009	Commissie The Farm (Proximity BBDO Belgium)
2009	vetting committee Euprera Spring Symposium 2010

De heer drs. F.W. Dillingh

De heer Dillingh is ingezet vanwege zijn deskundigheid op het gebied van communicatie en vanwege zijn ondervinding als hoofddocent en opleidingscoördinator van de opleiding communicatie bij Christelijke Hogeschool Windesheim. Bovendien is de heer Dillingh voorzitter van het managementteam, begeleidingsteam, curriculumcommissie, examencommissie en van de medezeggenschapsraad bij Christelijke Hogeschool Windesheim. Voor deze visitatie heeft de heer Dillingh onze handleiding voor panelleden ontvangen en in een voorbereidende vergadering is hij aanvullend geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

1970	Akte van bekwaamheid als volledig bevoegd onderwijzer
1980	Nederland MOA
1984	Nederlands MOB
1991	Doctoraal taalbeheersing/communicatie, Universiteit Utrecht
1996	Executive Summercourse Corporate Communication, Erasmus Universiteit Rotterdam

Werkervaring:

1970 – 1981	Onderwijzer lagere school, Voorburg
1981 – 1994	Docent Nederlands en Bedrijfscommunicatie, decaan en adjunct-directeur MEAO, Zwolle
1994 – heden	Docent communicatie, opleidingscoördinator en hoofddocent van de opleiding communicatie, Windesheim Zwolle
1992 – 2010	Medevenoot van Syntax, bureau voor communicatie, Zwolle

Overig:

Hoofdbestuur sportvereniging sinds 4 jaar

De heer R.O.B. Keetlaer (studentlid)

De heer Keetlaer is ingezet als studentlid. Hij volgt dezelfde opleiding bij een andere instelling. De heer Keetlaer is representatief voor de primaire doelgroep van de opleiding en beschikt over studentgebonden deskundigheden met betrekking tot de studielast, de onderwijsaanpak, de voorzieningen en de kwaliteitszorg bij opleidingen in het domein. Vanuit zijn bestuursfunctie bij de Landelijke Studenten Vakbond behoorde kwaliteitszorg tot de portefeuille van de heer Keetlaer. In een voorbereidend overleg is de heer Keetlaer aanvullend individueel geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

2004 – 2005	Bachelor leraar geschiedenis, EfA (samenwerking Hogeschool INHolland en Hogeschool van Amsterdam)
2005 – heden	Bachelor Communicatie, Hogeschool INHolland Diemen

Werkervaring:

2003 – 2010	Verkoper verschillende kledingwinkels
2007 – 2009	Voorzitter van medezeggenschapsraad School of Communication, Media and Music, Hogeschool INHolland.
2009 – 2010	Coördinator SOM, facilitering hbo-medezeggenschapsraden
2010	Algemeen bestuurslid Landelijke Studenten Vakbond (LSVB)

Mevrouw M. Snel B HRM & B ED (auditor NQA)

Mevrouw Snel is ingezet als NQA-auditor. Zij heeft sinds 2005 als NQA-auditor ervaring met visiteren van bestaande en nieuwe opleidingen in verschillende sectoren binnen het hbo. Daarnaast verzorgt zij trainingen over het visitatie- en accreditatiestelsel en voert zij adviestrajecten uit. Door haar ervaring heeft zij tevens deskundigheid in het beoordelen van afstandsonderwijs. Verder is zij betrokken bij advisering over en beoordeling van EVC-procedures (Erkennen van Verworven Competenties) van aanbieders in het mbo en hbo.

Zij heeft als junior personeelsadviseur gewerkt bij een grote zorginstelling voor verstandelijk gehandicapte mensen waar zij de personele zaken behartigde van ongeveer 200 medewerkers. Zij is getraind als auditor Hoger Onderwijs NQA in samenwerking met Lloyd's Register en heeft in het najaar van 2010 deelgenomen aan de training van de NVAO en is gecertificeerd secretaris. Ook is Merijn Snel erkend assessor voor Investors in People.

Opleiding:

2000 – 2004	Personeel & Arbeid (Bachelor Human Resource Management), Saxion Hogeschool Enschede
2008 – 2010	Opleidingskunde (Bachelor of Education: Training and Human Development), Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Training:

Maart 2004	Training Auditor Hoger Onderwijs, NQA i.s.m. Lloyd's Register
November 2008	Training Assessor Investors in People, liP UK (Kortrijk, België)
November 2010	Training secretaris beoordelen opleidingen in het hoger onderwijs, NVAO
December 2010	Training Expert Investors in People, liP International (Apeldoorn, Nederland)

Werkervaring:

2004 – 2005	junior personeelsadviseur, de Twentse zorgcentra
2005 – 2009	auditor, Netherlands Quality Agency
2008 – heden	erkend assessor Investors in People, Netherlands Quality Agency
2010 – heden	senior auditor, Netherlands Quality Agency

Bijlage 4: Bezoekprogramma

Bezoekprogramma beperkte opleidingsvisiteatie aangepast voor Communicatie ICA en FEHT
Fontys Hogeschool

Woensdag 27 april 2011, Academy for Creative Industries Fontys Hogescholen

Tijdstip	Programmaonderdeel	Deelnemers
09.00 – 9.30 uur	Ontvangst en rondleiding	Panel Opleidingsmanagement, zie 'opleidingsmanagement' donderdag 28 april
09.30 – 10.30 uur	Vorbereiding n.a.v kritische reflectie	Panel
10.30 – 14.00 uur	Materiaalbestudering ACI en FEHT: - Studiemateriaal (ACI en FEHT) - Studentmateriaal: 6 door NQA geselecteerde scripties (FEHT)* - Studentmateriaal: producten van de studenten waar het panel op dag 2 mee spreekt Lunch om ca 12.30 uur Spreekuur va 13.30 uur	Panel Er hebben zich geen medewerkers/ studenten gemeld tijdens het spreekuur.
14.00 – 15.00 uur	Vorbereiding naar aanleiding van studentmateriaal	Panel
15.00 – 15.45 uur	Blok Inhoud I.a: studentproducten hoogst aanwezig niveau ACI**, bijvoorbeeld stageproducten derdejaars studenten	Docenten: John Verhoeven (docent Marketing, Branding, stagebegeleider, studietoach). Marianne de Kroon (docente Engels jaar 2, studietoach jaar 1/3, stagebegeleider) Els Kersten (docent communicatietheorie jaar 1/2, studietoach, projectbegeleider, stagebegeleider). Externe begeleiders/beoordelaars van de door de opleiding geselecteerde studentproducten: Dhr. D. Flohr (Partners in Crime, Eindhoven)

		Mw. M. Jansen (Bex*communicatie, Eindhoven/ Bospop) Mw. E. Verschuren (Theater De NEW Vorst, coördinator marketing en publiciteit) Dhr. W. van den Bor (Scapino Ballet, afdeling Marketing en Publiciteit).
15.45 - 16.45 uur	Blok Inhoud II.a: studiejaren 1 + 2 + 3 ACI (jaar 4 = n.v.t.)	Adje van Etten (jaar 1, havo E+M); Hugo den Hartog (jaar 1, vwo E+M); Frank Jacquot (jaar 1, havo E+M); Zoran Grey (jaar 3); Harro van de Beek (jaar 2); T.J. van der Schot (jaar 2); Pieter Donkers (jaar 3); Lara Born (jaar 3); Anne Kluit (jaar 3); Joke Beljaars (jaar 3).
17.00 – 17.30 uur	Blok borging ACI	Marlou Heskens (lid ontwikkelgroep en docent); Sanne Knittel (lid ontwikkelgroep en docent); Chris Gribling (lid ontwikkelgroep en docent); Olga van Merendonk (voorzitter examencommissie en lid IMR); Marion Andringa (secretaris examencommissie).
17.30 – 18.15 uur	Gesprek docenten ACI	Els Kersten (docent communicatietheorie jaar 1/2, studietoestel, projectbegeleider, stagebegeleider); Paul Schreuder (docent Branche Event jaar 1 en Event & Sales jaar 3, studietoestel, projectbegeleider, stagebegeleider); Marianne de Kroon (Engels jaar 2, studietoestel jaar 1/3, stagebegeleider); John Verhoven (docent marketing jaar 1/2 stagebegeleider); Gaby Crucq-Toffolo (docent Concepting jaar 1, studietoestel, projectbegeleider, stagebegeleider); Maarten de Rooij (docent Media Design jaar 1, studietoestel, projectbegeleider, stagebegeleider); Jan Bijlsma (docent Branche Music jaar 1, studietoestel, projectbegeleider); Raymond van Brussel (per 2011 docent Branche Music jaar 1, praktijkcoördinator); Ivo Henkens (docent marketing communicatie jaar 3);

		Marlou Heskens (docent communicatietheorie jaar 1/2, studietoestel, projectbegeleider, stagebegeleider); Sanne Knitel (docent concepting jaar 1 en imagineering jaar 2, studietoestel, projectbegeleider, stagebegeleider); Chris Gribbling (docent concepting jaar 1, studietoestel, projectbegeleider, stagebegeleider).
18.15 – 18.45 uur	Paneloverleg	Panel

Donderdag 28 april 2011 Fontys Economische Hogeschool Tilburg

Tijdstip	Programmaonderdeel	Deelnemers
8.30 – 9.15 uur	Blok Inhoud III: studiejaren 1 + 2 FEHT	Daphne Helwig (CO jaar 1, mbo Tourisme); Sammy Driessen (CO jaar 1, havo E+M); Maarten van Hout (SPS&M jaar 1, mbo marketing & communicatie); Rick de Knecht (SPS&M jaar 1, havo E+M); Claudie Verdonchot (SPS&M jaar 1, havo C+M); Larissa Driessen (CO jaar 2); Vera Havermans (CO jaar 2); Floor van Amstel (CO jaar 2); Monique de Werdt (CO jaar 2); Cynthia Hansen (CO jaar 2); Kim van den Berg (CO jaar 2); Suzanne Mateijssen (CO jaar 2); Sanne Wagemakers (CO jaar 2); Rick Haukes (SPS&M jaar 2); Tine Brekelmans (SPS&M jaar 2).
09.30 – 10.15 uur	Blok Inhoud II.b: studiejaren 3 + 4 en afstuderen FEHT	Nanda Baan (CO jaar 3); Lucy Maduro (CO jaar 3); Lisa Jansen (SPS&M jaar 3); Mathijs Hebbink (SPS&M jaar 3); Floor van Aalst (CO jaar 4); Jessie de Peffer (CO jaar 4); Alt Willem Spenkelink (SPS&M jaar 4); Saskia van Hoeven (SPS&M jaar 4); Annika van Heeswijk (alumnus CO); Maike Stolz (alumnus CO); Leonie Kingma (alumnus CO); Fenna de Man (alumnus CO); Koen Adriaanse (alumnus SPS&M); Karlijn de Buck (alumnus SPS&M).

Tijdstip	Programmaonderdeel	Deelnemers
10.30 – 11.15 uur	Blok Inhoud I.b: afstuderen FEHT	Docenten: Robert Kok (sponsoring, sportmarketing, marketingcommunicatie, stage- en afstudeerbegeleiding); Yvonne Huitema (overheidscommunicatie, onderzoek, advisering, semestermanager, SLB, stage- en afstudeerbegeleiding); Bert Thobokholt (lid beleidsteam, taalbeheersing, marketingcommunicatie, conceptontwikkeling, copywriting, semestermanager, stage- en afstudeerbegeleiding); Ruben Erkelens (opleidingscoördinator SPS&M, sportmarketing, onderzoek, SLB, stage- en afstudeerbegeleiding). Externe begeleiders/beoordelaars van de door de opleiding geselecteerde studentproducten (CO en SPS&M): Dhr. H. Schmidgall (AnteMago, Eindhoven); Dhr. B. Eradus (voorzitter Raad van Toezicht van de scholengemeenschap De Rooi Pannen/ PUM Senior Expert Catering/ Toerisme bij PUM Netherlands Senior Experts, Alg. Bestuur kenniscentrum Kenwerk, Assessor Academy of Hotel Management); Dhr. P. Geraerts (voormalig zelfstandig communicatie-adviseur/ bestuurslid Pulz Kunsteducatie); Mw. P. Heerius (manager publiekszaken Willem II).
11.30 – 12.15 uur	Gesprek docenten FEHT	Robert Kok (sponsoring, sportmarketing, marketingcommunicatie, stage- en afstudeerbegeleiding); Yvonne Huitema (overheidscommunicatie, onderzoek, advisering, semestermanager, SLB, stage- en afstudeerbegeleiding); Bert Thobokholt (lid beleidsteam, taalbeheersing, marketingcommunicatie, conceptontwikkeling, copywriting, semestermanager, stage- en afstudeerbegeleiding); Ruben Erkelens (opleidingscoördinator SPS&M, sportmarketing, onderzoek, SLB, stage- en afstudeerbegeleiding);

		Joris van Dooren (marketingcommunicatie, onderzoek, SLB, interne communicatie, iMedia, semestermanager, stage- en afstudeerbegeleiding, toetscommissie); Coen Luijten (toegepaste communicatie, marketingcommunicatie, interne communicatie, M&O, SLB, semestermanager, stage- en afstudeerbegeleiding, toetscommissie); Herman van Nieuwenhuijze (marketing, SLB, onderzoek, stage- en afstudeerbegeleiding); Paul Strack van Schijndel (corporate communicatie, overheidscommunicatie, taalbeheersing, SLB, semestermanager, stage- en afstudeerbegeleiding); Marije van 't Verlaat (sportmanagement, sportmarketing); Martin Westbeek (opleidingscoördinator CO, marketingcommunicatie, media, taalbeheersing, conceptontwikkeling, copywriting, semestermanager); Mark van den Heuvel (lector sportbusiness).
12.15 – 13.15 uur	Lunchpauze + overleg/ extra bestuderen materiaal	Panel
13.15 – 14.00 uur	1 ^e gesprek met opleidingsmanagement	Bestuurders/ opleidingsmanagement: Wim de Vries (directeur FEHT); Martin Westbeek (opleidingscoördinator CO); Ruben Erkelens (opleidingscoördinator SPS&M); Pieter Bon (directeur ACI); Nick Welman (teamleider ACI); Paul Schreuder (coördinator CO-IEMES).
14.00 – 14.30 uur	Gesprek met lectoren Trendwatching en	Carl Rhode (lector lectoraat Trendwatching); Mark van den Heuvel (lector Sportbusiness).
14.30 – 15.00 uur	Panel splitst op voor een rondleiding locatie FEHT en het spreekuur voor medewerkers en studenten van de opleiding.	

Tijdstip	Programmaonderdeel	Deelnemers
15.00 – 15.30 uur	Blok Borging FEHT	Anja van Gerven (examencommissie); Gert Jan Reus (secr. examencommissie); Bert Thobokholt (examencommissie); Esther Ansems (toetscommissie); Joris van Dooren (toetscommissie); Coen Luijten (toetscommissie);
15.30 – 16.30 uur	Beoordelingsoverleg Panel	Panel
16.30 – 17.15 uur	2 ^e gesprek opleidingsmanagement, inclusief afronding	Opleidingsmanagement ACI en FEHT

NB Aan enkele van bovengenoemde gesprekken heeft een medewerker van de centrale stafdienst van Fontys Hogeschool deelgenomen als toehoorder.

Bijlage 5: Bestudeerde documenten

CO en SPS&M

Domeinspecifiek referentiekader en de eindkwalificaties van de opleiding: Het Profiel

Studiegidsen CO en SPS&M

Competentiematrices CO en SPS&M

Boekenlijsten

Onderwijs- en examenregeling (OER) FEHT

Overzicht personeel met naam, functie, omvang aanstelling, graad en deskundigheid FEHT

Overzicht afstudeerwerken CO en SPS&M

Overzicht contacten werkveld FEHT:

- notulen werkveldcommissie
- notulen raad van advies

Stagegidsen CO en SPS&M

Afstudeergidsen CO en SPS&M

Notitie toetsbeleid 2007-2011

Notitie Toetscommissie

Jaarverslag Examencommissie FEHT

Beoordelingsformulier afstuderen

Tien afstudeerproducten (vier geselecteerd door de opleiding, zes door NQA)

Rendementscijfers en diplomarendementscijfers

STO

Notulen klankbordgroep

Notulen teamvergaderingen CO en SPS&M

HBO-Monitor

NSE 2010

Periodieke evaluaties

CO-IEMES

Studiegids CO-IEMES

Competentiematrix

OER

Overzicht personeel met naam, functie, omvang aanstelling, graad en deskundigheid

Overzicht van derde jaar stages

Overzicht contacten werkveld

Stagegids

Toetsbeleid

Jaarverslag Examencommissie Fontys ACI

Assessmenthandleidingen

Zes werkstukken van derdejaars studenten (geselecteerd door NQA)

Afstudeeropdrachten Communicatie 2008-2010 (CO en SPS&M)

Titel eindwerkstuk/ scriptie	Bedrijfsnaam	Periode	Onderwerp opdracht
Onderwijs in een nieuw jasje: echt lekker makkelijk!	Avenance Nederland B.V.	2008-2009	Marketing communicatieplan
Onderwijs in een nieuw jasje: echt lekker makkelijk!	Avenance Nederland B.V.	2008-2009	Marketing communicatieplan
Werken aan een sterke reputatie	Betapress	2008-2009	Corporate communicatieplan
'Breijn en de waterschapsmarkt' Strategisch communicatieadvies voor succes op de waterschapsmarkt	Breijn BV	2009-2010	Marketing communicatieplan
De effectiviteit van de marketingcommunicatie van Uitgeverij De Geus	Uitgeverij de Geus	2009-2010	Marketing communicatieplan
Duurzame tak implementeren bij MissPublicity	MissPublicity	2009-2010	Corporate communicatieplan
De gouden wissel voor Willem II	Willem II B.V.	2009-2010	Marketing communicatieplan
KNVB clubsupport, supporter van clubs	KNVB Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond	2009-2010	Intern communicatieplan
GGD en gemeenten, een merk-waardige combinatie	GGD Hart voor Brabant	2009-2010	Voorlichtingsplan
Graduation assignment Corporate Communications plan CitySavvy	CitySavvy	2009-2010	Corporate communicatieplan
Het organiseren van een communicatie evenement	Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond	2009-2010	Intern communicatieplan
Marketingcommunicatieplan Advies en onderzoek ten aanzien van: OFF THE RECORD: Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen	Record Automatische Deuren B.V.	2009-2010	Marketing communicatieplan
SportMáx	SportMax	2009-2010	Marketing communicatieplan

Stageproducten 2010-2011 (CO-IEMES)

Studentnr	Startdatum (dd-mm-jjjj)	Einddatum (dd-mm-jjjj)	Bedrijfsnaam	Plaats bedrijf	Naam opdracht
2113203	1-9-2010	1-2-2011	N.E.C. Nijmegen	Nijmegen	Marktonderzoek/ afnemersonderzoek
2121306	1-9-2010	1-2-2011	Chassé Theater	Breda	Conceptontwikkeling
2128316	6-9-2010	28-1-2011	Heliview Conferences & Training BV	Breda	Onderzoek Social Media
2112770	6-9-2010	28-1-2011	Stedelijk Museum	Amsterdam	Projectplan/ draaiboek
2129625	1-8-2010	15-12-2010	MTV Networks	Amsterdam	Onderzoek imago
2134140	6-9-2010	16-1-2011	Stichting Bospop	Weert	Communicatieplan